

درباره حرمه

گاهنامه علمی، فرهنگی، خبری

شماره ۱، شهریور ۱۳۸۴

به همت دانشجویان و فارغ‌التمصیلان کارشناسی ارشد مترجمی زبان انگلیسی
دانشگاه آزاد اسلامی- واهد علوم و تمقیقات و دانشگاه علامه طباطبایی

- ✓ معرفی --- ۱
- ✓ مطالعات ترجمه چیست؟ --- ۲
- ✓ مصاحبه با استادان ترجمه --- ۴
- ✓ پایان نامه‌ها --- ۹
- ✓ نشریه‌ها و خبرها --- ۱۱
- ✓ پایگاههای اینترنتی --- ۱۴
- ✓ ضمیمه مقالات --- ۱۶

درباره ترجمه بر آن است تا وسیله‌ای باشد برای :

- آشنایی با رشته‌های دانشگاهی ترجمه
- اطلاع‌رسانی در زمینه مسائل مربوط به ترجمه: کتابها، نشریه‌ها، پایان‌نامه‌ها و ...
- آشنایی بیشتر با دوره‌های کارشناسی ارشد مترجمی
- تعامل بهتر و بیشتر با استادان رشته‌های ترجمه در دانشگاه
- انعکاس مقالات، یافته‌ها و دیدگاه‌های علمی دانشجویان، علاقه‌مندان و استادان رشته‌های مرتبط با ترجمه در حوزه مطالعات ترجمه.

این نشریه با نگاهی به گذشته و حال، به آینده می‌اندیشد و امید دارد تا رفته رفته خلأ نشریه‌ای فراگیر و علمی را در این رشته با هدف آموزش و اطلاع‌رسانی پر کند. هزینه تکثیر این شماره از نشریه از محل یارانه دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات به نشریات دانشجویی تأمین شده است. در اینجا از همکاری، همیاری و پشتگرمی جناب آقای دکتر خلیل علیمحمدزاده معاون محترم فرهنگی این دانشگاه و جناب آقای دکتر بیرجندی ریاست محترم دانشکده ادبیات و زبانهای خارجی سپاسگزاری می‌شود.

شیوه خط به کاررفته در این نشریه، براساس آخرین ویرایش کتاب دستور خط فارسی، مصوب فرهنگستان زبان و ادب فارسی است.

درباره ترجمه کلیه نظرات و پیشنهادهای شما را درباره خود به دیده منت می‌پذیرد و در انتظار دریافت نوشته‌ها و مقاله‌های شما درباره ترجمه است.

AboutTranslation@gmail.com

فهرست مطالب هدف برای شماره دوم این نشریه علاوه بر عناوین این شماره شامل موارد زیر خواهد بود:

- آشنایی با تاریخ مطالعات ترجمه
- درباره مترجمان - نکته‌هایی از مترجمان
- آشنایی بیشتر با دوره کارشناسی ارشد مترجمی - مشخصات مراکز ارائه‌دهنده این دوره در ایران
- برنامه و سرفصل دروس کارشناسی ارشد
- اخبار و رویدادهای علمی ترجمه
- اخبار گروه ترجمه‌شناسی انجمن زبان‌شناسی ایران (تاریخ جلسات فصلی، موضوع جلسه آینده، شرایط عضویت)
- معادل و واژه‌نامه نویسی
- اخبار پایان‌نامه‌ها - در جهت تهیه کتابشناسی کامل پایان‌نامه‌های مترجمی
- بررسی آخرین آزمونهای ورودی کارشناسی ارشد - منابع آزمون
- معرفی کتابهای جدید در مطالعات ترجمه و کتابهای موجود این رشته

یادداشت

مطالعات ترجمه چیست؟

تا چند دهه پیش، صورت تجویزی بررسیهای ترجمه، یعنی وضع قوانین لازم‌الاجرا برای ترجمه بر صورت توصیفی آن غالب بود. هرچند در سیر تاریخی بررسیهای ترجمه با آمدن مکاتب جدید نظری پس از سال ۱۹۵۰ میلادی، تحولی در مطالعات ترجمه صورت گرفت، و از سال ۱۹۵۵ نظریات توصیفی بسیاری مطرح شد، ولی مطالعات ترجمه تا سال ۱۹۷۲ عملاً به عنوان رشته‌ای مستقل معرفی نشد. بحثهای نظری ترجمه منحصر به بحث تعادل (= هم ارزی)، و وفاداری در ترجمه بود و تقسیم‌بندی انواع ترجمه مثلاً در سه صورت تحت‌اللفظی (literal)، واژه به واژه (word-for-word) و آزاد (free) خلاصه می‌شد؛ و نهایتاً دغدغه‌های ترجمه به چگونگی آموزش آن منتهی می‌شد. یاکوبسن به "ماهیت معنای زبانشناختی و تعادل" پرداخت؛ نایدبا گرایشهای آرمانی مسیحیت "علم ترجمه کردن" را مطرح کرد؛ و نیومارک ترجمه را در دو نوع "معنایی" و "ارتباطی" توصیف نمود. در مقوله واحد ترجمه و مفهوم انتقال، وینی و داربلنت و بعدها کتفورد و دیگران شروع به خط‌کشی و تقسیم‌بندی توصیفی - زبانشناختی اجزا و فرایند ترجمه کردند. این بررسیهای تئوریک بیشتر به تحلیل ساختگرایانه ترجمه گرایش داشت.

اصطلاح مطالعات ترجمه (Translation Studies) اولین بار توسط جیمز اس. هولمز، محقق آلمانی تبار امریکایی، در سال ۱۹۷۲ برای مقابله با مشکل ناشی از به‌کارگیری اصطلاح "تئوری ترجمه"، برای عنوان این رشته پیشنهاد شد. هولمز توضیح داد که تحقیقات زیادی در حوزه ترجمه انجام شده است که اگر به‌طور دقیق بیان کنیم، در مقوله ساخت تئوری قرار نمی‌گیرند. در واقع او عنوان مطالعات ترجمه را به‌عنوان یک نام ظرف‌تر و با دامنه کاربرد بیشتر در مقابل "علم" (آن‌طور که نایدبا در سال ۱۹۶۴ مطرح کرده بود) و "تئوری" برای فعالیت‌های تحقیقی در این حوزه پیشنهاد کرد. مطالعات ترجمه به دو شاخه کلی محض و کاربردی تقسیم می‌شود و یک رشته میان‌رشته‌ای محسوب می‌شود که نه تنها زبانشناسی، بلکه علوم ارتباطات، فلسفه و محدوده وسیعی از مطالعات فرهنگی را در بر می‌گیرد. تعریف و تقسیم‌بندی دقیقی که هولمز از این رشته ارائه کرد هنوز هم به‌عنوان راهنمای رشته مطالعات ترجمه مورد قبول صاحب‌نظران است. آندره لفویر در سال ۱۹۷۸، از مطالعات ترجمه به عنوان رشته‌ای مستقل در مواجهه با مسائل مربوط به تولید و توصیف متون ترجمه شده یاد کرده است.

اوج پیشرفت مطالعات ترجمه در واقع در دهه ۱۹۹۰ بود. بسیاری از محققان در فصلنامه‌های گوناگون از جمله *ماری اسنل هورنبای* و نهایتاً *مونا بیکر* در مقدمه "دائرة‌المعارف مطالعات ترجمه" استقلال این رشته را به اثبات رساندند. اکنون در آغاز قرن ۲۱ این رشته نوپا روز به‌روز وسعت می‌یابد.

گسترش رشته‌های تکمیلی دانشگاهی ترجمه در واقع نمود گسترش مطالعات ترجمه و نه نیاز به تولید مترجمان بیشتر بوده است. اولین دوره‌های تخصصی کارشناسی ارشد در دهه ۱۹۶۰ در انگلستان برگزار شد. به گفته جرمی ماندی در کتاب "معرفی مطالعات ترجمه" در آغاز سال دانشگاهی ۱۹۹۹/۲۰۰۰ لاقلاً ۲۰ دوره تکمیلی ترجمه در این کشور و مراکز برجسته ترجمه در دنیا برقرار شده است. آمار گویاتر از رشته‌های ترجمه در دانشگاه حکایت از وجود لاقلاً ۲۵۰ ساختار دانشگاهی در بیش از شصت کشور دنیا دارد که در آنها دوره‌های چهارساله یا ارشد با موضوع ترجمه ارائه می‌شود. این دوره‌ها که هزاران دانشجو را دربرمی‌گیرد، بعضاً بر تربیت مترجمان کتبی و شفاهی متخصص برای بخش تجارت و بخشهای تخصصی دیگر تلاش می‌کنند. شمار

معدودی از این دوره‌ها نیز از جمله در دانشگاه‌های میلدیسکس و ایست آنجلیا در انگلستان و لااقل نه دانشگاه در نه کشور اروپایی دیگر بر روی حوزه ترجمه ادبی تمرکز دارند.

مونا بیکر این رشته را رشته دهه ۱۹۹۰ می‌نامد. از ابتدای این دهه تا به حال در دنیا شاهد ظهور همایش‌های بی‌شمار، و کتابها و مجلات روزافزونی به زبانهای مختلف در حوزه ترجمه بوده‌ایم. امروز ناشران عمده اروپایی از جمله جان بنجامین، روتلیج، و سنت جروم در کنار مالتی‌لینگوال مترز، و رودویی به طور تخصصی به چاپ و نشر کتابهای زیادی در این حوزه اقدام می‌کنند.

در تقسیم‌بندی هولمز طبق نمودار ضمیمه (برابر ترجمه)، مطالعات ترجمه شامل دو شاخه اصلی محض و کاربردی است. شاخه محض خود شامل دو شاخه نظری و توصیفی است. در این نمودار آموزش ترجمه تنها یکی از زیرشاخه‌های کاربردی ترجمه محسوب می‌شود. در کنار آن شاخه‌های ابزارهای کمکی ترجمه، سیاست‌گذاری ترجمه، و نقد ترجمه قرار دارد. محققان مختلف در هر یک از این شاخه‌های متعدد برآند تا با بهره‌گیری از یافته‌های دیگر شاخه‌های علوم انسانی، برای سؤالات فراوانی که رودرویی انسان امروز قرار گرفته است، پاسخی درخور بیابند.

دوره‌های کارشناسی ارشد مترجمی در ایران

طی چند سال اخیر، تعداد مراکز ارائه‌دهنده دوره‌های کارشناسی ارشد در حوزه ترجمه در ایران بیشتر شده است. مثلاً در رشته مترجمی زبان انگلیسی مراکز ارائه دهنده سال‌به‌سال افزایش یافته و هم‌اکنون، مجموع این مراکز اعم از دانشگاه‌های دولتی و غیر دولتی، به ۸ مرکز رسیده است. در زیر اسامی این دانشگاهها به همراه سال تأسیس دوره (تا آنجا که در اختیار ما بوده) و نحوه پذیرش دانشجوی جهت آشنایی اعلام می‌شود.

دوره‌های کارشناسی ارشد مترجمی زبان انگلیسی

(اطلاعاتی نظیر تعداد پذیرش، رئیس گروه، منشی گروه، نشانی و شماره تماس، و پایگاه اینترنتی مربوطه، به محض تکمیل در وبگاه و نیز در شماره بعدی نشریه به اطلاع خواهد رسید.)

- دانشگاه علامه طباطبایی / پائیز ۱۳۸۰ / دوره نخست: گزینش از میان کسانی که به نیت قبولی در رشته ادبیات انگلیسی به دانشگاه آمده بودند و دوره‌های بعدی: به‌طور مستقل از طریق آزمون سراسری
- دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران / پائیز ۱۳۸۰ / گزینش از طریق آزمون اختصاصی و عمومی دانشگاه آزاد اسلامی
- دانشگاه اصفهان / پائیز ۱۳۸۱ / گزینش از طریق آزمون سراسری
- دانشگاه تربیت معلم تهران / پائیز ۱۳۸۲ / گزینش از طریق آزمون سراسری
- دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز / پائیز ۱۳۸۲ / گزینش از طریق آزمون اختصاصی و عمومی دانشگاه آزاد اسلامی
- دانشگاه آزاد اسلامی واحد بندرعباس / ۱۳۸۲ / گزینش از طریق آزمون اختصاصی و عمومی دانشگاه آزاد اسلامی
- دانشگاه شهید بهشتی تهران / بهمن ۱۳۸۴ / گزینش از طریق آزمون سراسری
- دانشگاه آزاد اسلامی واحد جنوب / پائیز ۱۳۸۴ / آزمون اختصاصی و عمومی دانشگاه آزاد اسلامی

مصاحبه با استادان ترجمه

این شماره: خانم دکتر فرزانه فرحزاد

سید حسین حیدریان

دکتر فرزانه فرحزاد یکی از پایه‌گذاران اصلی دوره کارشناسی ارشد مترجمی زبان انگلیسی است. همواره و در هر جایی که نامی از ترجمه، آموزش ترجمه و مطالعات ترجمه وجود دارد، حضور دلسوزانه او به چشم می‌خورد. او پایه‌گذار هم‌اندیشی‌های ترجمه‌شناسی در ایران است و در تأسیس دو کتابخانه تخصصی زحمات زیادی کشیده است. او مشوق همیشگی دانشجویان و علاقه‌مندان این رشته است و دفتر کوچک خود را در دانشگاه علامه محفل دانشجویان و کتابخانه علاقه‌مندان این رشته کرده است. آنها که او را می‌شناسند می‌دانند که زمانی گاه طولانی پس از درس، پای تخته یا جلوی در کلاس می‌ایستد، و همیشه با علاقه به هرسؤالی پاسخ می‌دهد.

دکتر فرحزاد در تدوین برنامه دوره کارشناسی ارشد مترجمی انگلیسی با همکاری استادان دانشگاه علامه طباطبایی نقش مهمی داشته است و در کنار گروهی از آنها دوره مرکز علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد را نیز به مدیریت دکتر بیرجندی اداره می‌کند. او اعتقاد دارد تأسیس این دوره موجب ایجاد فضای جدیدی در آموزش و تحقیقات رشته مترجمی شده که یکی از نمودهای آن تأسیس گروه (دپارتمان) مترجمی زبان انگلیسی در دانشگاه علامه طباطبایی است. این گروه با تلاش استادانی چون دکتر ملانظر، دکتر تجویدی، دکتر محمودزاده، و دکتر فرحزاد در این دانشگاه به عنوان نمود استقلال رشته مترجمی تأسیس شد. او می‌گوید: با استقلال این گروه، در حقیقت فضای گسترده‌تر و غنی‌تری برای تحقیقات در حوزه ترجمه و آموزش این رشته فراهم شده است.

وی مدرک دکترای خود را در اسفند سال ۷۸ در رشته آموزش زبان انگلیسی از همین دانشگاه گرفته است. عنوان پایان‌نامه دکتر فرحزاد باز به ترجمه برمی‌گردد:

Interpretation and Manipulation: A Post-structural Approach to Translation

ایشان تا به حال دو کتاب درسی برای این رشته نوشته‌است: نخستین درسهای ترجمه و ترجمه پیشرفته؛ که اولی شاید نخستین الگوی کتاب درسی رشته ترجمه در ایران باشد و دومی از کتابهای درسی دانشگاه پیام‌نور است که پس از انتشار، الگویی برای بسیاری از کتابهای مترجمی دانشگاه پیام‌نور شد. دکتر فرحزاد همچنین مدیر گروه ترجمه‌شناسی انجمن زبان‌شناسی ایران و عضو انجمن بین‌المللی مطالعات ترجمه و مطالعات بین فرهنگی (IATIS = International Association of Translation and Intercultural Studies) است و مقالات متعددی از جمله در نشریه مطالعات ترجمه از ایشان به چاپ رسیده است.

farahzadatu@yahoo.com

○ می‌خواهم یک سؤال همیشگی را باز تکرار کنم. به نظر شما مطالعات ترجمه چقدر با آموزش ترجمه و خود حرفه یا هنر ترجمه ارتباط دارد؟

- روزی رشته مترجمی محدود به ترجمه از یک زبان به زبان دیگر بود اما اکنون آموزش ترجمه تنها یک زیر شاخه برای رشته نو پایی به نام مطالعات ترجمه است. در آموزش ترجمه نیاز به یک چارچوب نظری داریم. بدون چارچوب نظری هیچ چیز را نمی‌توان یاد داد. آن چارچوب نظری مدت‌ها از رشته زبان‌شناسی می‌آمده ولی الان آن چارچوب از رشته‌های دیگری هم وارد آموزش ترجمه می‌شود. مثلاً مطالعاتی که در حوزه جامعه‌شناسی انجام شده است، در مطالعات ترجمه استفاده می‌شود:

مبحث عرف یا هنجار (norm) ابتدا در جامعه شناسی سپس در جامعه شناسی زبان و پس از آن در ترجمه مطرح می‌شود و کمترین کاربرد آن در تربیت مترجم این است که در حقیقت جنبه‌ای از مفهوم معادل (equivalence) را در ترجمه مطرح می‌کند و موجب می‌شود هم استاد ترجمه و هم دانشجوی مترجمی شرایطی در کلاس ترجمه با استفاده از چارچوب نظری خاصی معادل از دیدگاه جامعه شناسی بررسی می‌شود.

مثلاً در ترجمه واژه Jerusalem که قبلاً به اورشلیم ترجمه می‌شد امروز تحت تأثیر اوضاع جامعه یا مناسبات سیاسی به بیت‌المقدس ترجمه می‌شود. در اینجا آنچه مفهوم معادل را مشخص می‌کند نه تعادل لفظی بلکه تأثیری است که هنجار یا عرف رایج در جامعه بر لفظ دارد.

○ به نظر شما ترجمه چیست؟ و مهمترین مسئله مطالعات ترجمه در دنیا کدام است؟

- شاید برای تعریف ترجمه، بهتر است به این پردازیم که وقتی ترجمه می‌کنیم چه کار می‌کنیم. ترجمه را می‌توانیم از دیدگاه زبانی تعریف کنیم. یعنی: "برگردان یک متن از زبانی به زبان دیگر"، و این شاید ساده‌ترین و بی-طرفانه‌ترین تعریفی باشد که می‌توان از ترجمه داد. شما می‌دانید حتی به ترجمه از منظر استعاری هم نگاه کرده‌اند. مثلاً برخی از مکاتب جدید جامعه‌شناسی و ادبیات پسااستعماری معتقدند که مستعمره‌ها خودشان را به زبان استعمارگر ترجمه می‌کنند. در تعریف زبانی، "برگردان" در ترجمه ضوابطی دارد که خیلی چیزها آن را تعیین می‌کند و بخشی از آن ضوابط، زبانی و زبانشناختی و بخش مهمی از آن، جامعه‌شناختی و عرفی است. از دیدگاه زبانی بهترین تعریف همان است که نایدا ارائه می‌دهد. او می‌گوید: تعریف ترجمه بستگی به هدفی دارد که ما از ترجمه در ذهن داریم. پس ترجمه معمولاً تعریف ثابت و معینی ندارد. بعضی جاها ما حتی اقتباس را هم ترجمه به حساب می‌آوریم.

○ نظر خود را درباره آموزش ترجمه در ایران مختصراً بفرمایید.

- از سال ۶۳، پس از تحولات ناشی از انقلاب اسلامی و بازگشایی دانشگاهها، آموزش ترجمه در ایران شروع شد. آن موقع این رشته با تدریس دو جلد کتاب یکی کتاب کتفورد و یکی کتاب نایدا که دومی را یکی از استادان ما - آقای دکتر صادقیان - پس از اتمام دوره دکترای خود از آمریکا آورده بود و با دیدگاهی تا حدودی فنی نسبت به ترجمه، در ایران آغاز شد. در آن موقع دسترسی به اطلاعات مثل امروز آسان نبود: نه اینترنت وجود داشت و نه حتی نمایشگاه سالانه کتاب. کتابهایی در این باره از انتشاراتی چون راتلج در دست کسی نبود. در واقع در آن موقع به آموزش عملی ترجمه پرداخته می‌شد و رفته‌رفته دیدگاههای نظری مطرح شد و رشته مترجمی جان گرفت و با نظریه‌هایی که از غرب می‌آمد تغذیه شد و آموزش ترجمه در ایران باب شد. اما هنوز هم بسیاری از استادانی که ترجمه تدریس می‌کنند فکر می‌کنند که همان تجربه خودشان را که در اختیار دانشجویان می‌گذارند آموزش ترجمه محسوب می‌شود؛ ولی این به هیچ وجه کافی نیست، زیرا این تجربه‌ها ممکن است پراکنده یا غیر نظام‌مند باشد؛ یا حداقل عرضه آنها غیر نظام‌مند باشد. و در آن صورت جنبه و ارزش آموزشی آنها کمتر می‌شود. به نظر من معلم ترجمه کسی است که علاوه بر اینکه باید این تجربه‌ها را داشته باشد، به یک چارچوب نظری هم برای آموزش ترجمه نیاز دارد. در غیر این صورت، گفتن حرفهای بدون اساس در مورد ترجمه آسان است ولی لزوماً آموزش ترجمه به حساب نمی‌آید. نکته دیگر اینکه در این بیست و چند سالی که از بازگشایی سپری شده زحمتهای بسیاری کشیده شده. کسانی که به این رشته علاقه‌مند بودند به تألیف کتابهای درسی روی آوردند؛ مجله مترجم در مشهد با سختی بسیار زیادی با زحمات دکتر خزایی فر چاپ شد و خود فضای جدیدی را

طی سالها باز کرد. از سویی نقد ترجمه باب شد. الان بیش از هشتاد مقاله در باب نقد ترجمه فقط در کتاب ماه فلسفه و ادبیات چاپ شده است و مشخص می‌کند که آموزش ترجمه در انزوا صورت نمی‌گیرد، بلکه در تعامل با اجتماع است و در این تعامل مترجمان بسیاری تربیت شده‌اند. هرچند ممکن است هنوز هم کسانی باشند که بدون آموزش دیدن در این حرفه، ترجمه بکنند، ولی بسیاری از کسانی که الان ترجمه می‌کنند آموزش ترجمه دیده‌اند. و این نکته جالبی است. امروزه بسیاری از فارغ‌التحصیلان این رشته چه در مقام ویراستار و چه در مقام مترجم در مؤسسات انتشاراتی حتی در حوزه‌های ادبیات و روانشناسی کار می‌کنند. و معمولاً دانشجویان خوب این رشته بعداً جذب کارهای مرتبط می‌شوند.

البته در این روند راه‌اندازی دوره اثرگذار کارشناسی ارشد نقطه عطف دیگری بود. ارائه پایان‌نامه‌های متعدد و انتشار مجله مطالعات ترجمه و برگزاری دو هم‌اندیشی و چاپ مقالات در حوزه‌های نظری، نموده‌های بارز پیشرفت ترجمه و مطالعات ترجمه در ایران هستند.

○ با توجه به نقش فارغ‌التحصیلان مترجمی که به آن اشاره کردید آیا می‌شود نتیجه گرفت که شما معتقدید ترجمه باید به صورت آکادمیک و لزوماً در دانشگاه صورت بگیرد؟ یا نه.. در جواب آنها که می‌گویند ترجمه فنی است مثل خیاطی یا رانندگی که می‌توان اصول آن را در جایی فراگرفت چه می‌گویید؟

بله. به نظر من آموزش انتها ندارد. آموزش باید با بازآموزی توأم باشد. حتی در صورتی که آن را یک فن در نظر بگیریم. خود یقیناً مراحل دارد. مثلاً آن خیاطی که مثالش را زدید، می‌بینیم پنجاه سال است که کت و شلوار مردانه می‌دوزد و یک مدل هم بیشتر بلد نیست. شاید در ابتدا شوق داشته ولی الان دیگر ندارد. ولی اگر شما برای او دائماً کارگاه بگذارید و او را وارد فضاهای تازه تر کنید، ممکن است بتواند مثلاً با به پای یک خیاط ایتالیایی کت و شلوار مد روز بدوزد. پس آموزش و بازآموزی باعث می‌شود که مترجم پیوسته در فضاهای جدید حضور داشته باشد. درباره اینکه آیا آموزش ترجمه صرفاً دانشگاهی است یا غیردانشگاهی باید بگویم: نه لزوماً. از سویی، هرچیزی که وارد فضای دانشگاهی می‌شود می‌تواند منجمد شود یعنی به تئوری تبدیل شود و می‌تواند از تئوری استفاده کند و در جامعه حضور مفیدتری داشته باشد. به نظر من این دومی برای ما اجباری است: ما فارغ از جامعه نمی‌توانیم ترجمه تدریس کنیم. یا معیارهایی را یاد دهیم که در جامعه خریداری ندارد و باعث شود مثلاً کتابهای دانشجویان ما بازاری نداشته باشد. پس آموزش ترجمه می‌تواند آکادمیک باشد و این آکادمیک بودنش باعث می‌شود که مترجم دید بهتری پیدا کند. ترجمه از یک منظر تمرین است. ولی این تمرین باید هدایت-یافته باشد تا نتیجه داشته باشد.

○ صرف نظر از دوره‌های کارشناسی ارشد (چون هدف در دوره‌های تکمیلی تنها تربیت مترجم نیست) فکر می‌کنید در ایران دانشگاه و محیط دانشگاهی چگونه در تربیت یک مترجم خوب موفق بوده است؟

- اولین مشکلی که ما داریم این است که تعداد دانشجویان ما به دلایل مختلف زیاد است و این فقط مشکل رشته ما نیست. در نتیجه امکان انتخاب دانشجوی مترجمی به‌طور ویژه وجود ندارد. دانشجویان از کنکور سراسری وارد دانشگاه می‌شوند. البته طی دو سه سالی که انتخاب "منحصراً زبان" در کنکور باب شده است، خوشبختانه بیشتر کسانی که به این رشته وارد می‌شوند که تصمیم خود را از قبل گرفته‌اند و تسلط آنها هم به زبان دوم قاعدتاً بیشتر است. وقتی چیزی به تولید انبوه می‌رسد، حفظ کردن کیفیت در آن خیلی سخت است. از سویی دیگر خلاً وجود استادان مسلط هنوز به چشم می‌خورد. مثلاً گاه معلمی سر کلاس ترجمه می‌رود که خودش حتی یک قطعه ترجمه چاپ شده ندارد. و یقیناً او خیلی خیالی یا نظری با ترجمه برخورد می‌کند. و اینها همه از کنترل ما خارج است. شاید روزی تحصیل دانشگاهی در ایران صورت دیگری پیدا کند. الان خلیپها به این رشته می‌آیند چون جای

دیگری قبول نشده‌اند. ولی من باز امیدوارم وقتی می‌بینم هر ترم از حدود هشتاد نفری که ما در این دانشگاه لیسانس مترجمی داریم، یکی دو نفر به طور حرفه‌ای به ترجمه روی می‌آورند و مترجمان خیلی خوبی می‌شوند. مضافاً اینکه ده بیست نفری هم کارهای مربوط به ترجمه را در شرکتها و سازمانهای دیگر پی می‌گیرند.

○ آیا فکر نمی‌کنید آموزش مترجم تخصصی در ایران آن طور که در بعضی کشورها متداول است راه حل مناسبی باشد. مثلاً تفکیک ترجمه تجاری، ترجمه مطبوعاتی و ... از همان دوره کارشناسی درست‌تر نیست؟ البته موافقم. ولی همان طور که گفتیم این در صورتی ممکن است که بتوانیم روی انتخاب دانشجویان کنترل داشته باشیم. از طرفی کار ترجمه در ایران هنوز خودش آنقدر تخصصی دیده نمی‌شود. همانطوری که بارها گفته‌ام روی شیشه مغازه‌ها می‌نویسند: تایپ و تکثیر و ترجمه. اگر مثلاً به مشتری ترجمه در ایران بگویم من متن مربوط به رشته برق را نمی‌توانم ترجمه کنم، معمولاً درباره من خواهد گفت: او حتماً از انگلیسی سر در نمی‌آورد. شاخه-شاخه شدن این رشته ایده‌آل است ولی قطعاً هزینه مضاعفی را نیز می‌طلبد. یعنی باید معلمهای دیگری تربیت شوند یا در زمینه‌های خاصی آموزشهای مضاعفی ببینند. از سویی ما آمار درستی از بازار کار در کشورمان نداریم. که مثلاً بدانیم ترجمه متون بازرگانی خریدار بیشتری دارد یا مثلاً ترجمه متون فنی. ولی این شدنی است و در این صورت راه کوتاهتری را طی می‌کنیم و بهتر به هدف نزدیک می‌شویم.

○ فرآیند تدوین دوره‌های مترجمی را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

در اینجا برنامه‌ها این طور نوشته می‌شود که مثلاً در یک دانشگاهی پیشنهاد دوره کارشناسی ارشد را می‌کنند و نظرات دانشگاههای دیگر نیز به وسیله پرسشنامه‌ها یا از طریق دیگری بررسی می‌شود و تعداد واحدها و اهداف دوره نوشته می‌شود. ولی باید بدانیم در واقع لازم نیست که این برنامه الی‌الابد همان صورت ثابت را داشته باشد. بلکه درسها باید دائماً تغییر کند و گرنه به روز نیست.

از سویی چون ما می‌خواهیم یک سیستم یکنواخت آموزشی را پیاده کنیم، سازمانی مثل سمت پیدا می‌شود که خصوصاً در سطح کارشناسی کتابهایی را با شمارگان بالا با سفارش دادن به استادان چاپ می‌کند. این درست است که دسترسی به کتابها آسان می‌شود ولی از طرفی موجب می‌شود که آن درس و آن محتوا را کد باقی بماند و در واقع حرکت آن کند شود. و من استاد می‌گویم: " این کتاب را سالها می‌توانم درس دهم". خود من کتابی در سال ۶۹ نوشتم که هنوز هم تدریس می‌شود. چرا؟ آیا هیچ کس دیگری هم وجود ندارد که کتاب را بنویسد؟ اما چون شرح درس یکنواخت شده و ۲۰ سال است که یکسان است، پس این کتاب هم ۲۰ سال به درد می‌خورد و تجدید چاپ می‌شود. تدوین شرح درسها باید دائماً دستخوش تغییر باشد، دائماً باید مواد درسی جدید در آنها بیاید، و دائماً باید دیدگاههای جدید بیاید و درسها باید به روز باشند و وقتی می‌گوئید ترجمه متون ادبی ۱، ترجمه پیشرفته ۱، هرکدام انگار الی‌الابد همان یک کتاب مخصوص خود را دارند. متأسفانه در ایران تدوین کتابها انحصاری است.

همانطور که گاه انتخاب استاد هم انحصاری می‌شود. فرض کنید دانشگاهی می‌خواهد استاد استخدام کند. این کار به قدری سخت است که قابل گفتن نیست. مثلاً در دانشگاه استادی داریم که سالها در دانشگاه خودمان درس می‌دهد و تازه امسال رسمی شده است. این استاد دانشجوی شاگرد اول دوره لیسانس و فوق لیسانس و دانشجوی برجسته دوره دکتری بوده است. طوری که همیشه دانشجوی نمونه بوده و معرفی شده و جایزه هم گرفته است. استخدام این فرد در دانشگاه به قدری سخت بود که خدا می‌داند. پس وقتی اوضاع از این قرار است نتیجتاً انحصاری هم می‌شود. مثلاً شما می‌خواهید مجله را چاپ کنید می‌آیید با من مصاحبه می‌کنید. مگر دیگر معلم ترجمه نیست؟ چرا هست. یا وقت به شما نمی‌دهد یا به او دسترسی ندارید و می‌بینید که کل افراد مرتبط با این موضوع ظاهراً ۵ یا ۶ نفر بیشتر نیستند. خب این ۵-۶ نفر همه جا می‌روند. سازمان سنجش همین عده را

فرامی‌خواند. فلان انجمن یا وزارتخانه همین افراد را می‌گیرد. چون این گروه دائماً در حال گسترده شدن نیست. نه فقط این گروه بلکه اکثر گروه‌های علمی و دانشگاهی چنین هستند. درست است که وقتی آدم‌ها کار می‌کنند صاحب هویتی می‌شوند. اما معنی‌اش این نیست که دیگران از هویت خود محروم شوند. فرض کنید که چند مجله پژوهشی در یک موضوع درحال انتشار باشند. آیا یک استاد می‌تواند یا باید برای همه مقاله ارائه دهد؟ من هم نمی‌توانم این همه کار کنم که به ۳ مجله علمی- پژوهشی مقاله بدهم. یا مگر یک استاد می‌تواند این همه پایان‌نامه را بخواند؟

درباره مسئله انحصاری شدن همان‌طور که گفتم چون استخدام در دانشگاهها سخت است، عملاً کارها در دست عده خاصی قرار می‌گیرد. این البته محاسن و معایب خود را دارد. از محاسنش این است که کارها به نحوی کنترل می‌شود. کاری را که ما الان داریم با کتابخانه کوچکمان می‌کنیم در نظر بگیرید. شاید با این کار طوری خروجی اطلاعات را در رشته کارشناسی ارشد کنترل می‌کنیم که چیزی زیراستاندارد به کلاس نرود. حالا بالای استاندارد هر کسی هر چه دلش خواست می‌تواند سر کلاس برود. اما عیبش هم این است که هر چه ما بخواهیم همان است. هر کتابی را هم که نخواهیم که به کتابخانه اضافه شود نمی‌شود. و موضوع علم و مطالعه محدود می‌شود.

○ راهکارهای خود را برای بهبود ترجمه رسانه‌ای و مسئله ویرایش در ایران بیان کنید. تأثیر صدور گواهینامه‌های شایستگی ترجمه را چگونه می‌دانید؟

امروز حجم ترجمه‌های رسانه‌ای بسیار شده است. مطبوعات به مطالب سیاسی و خبری خود صفحات جدیدی اضافه کرده‌اند که معمولاً شامل اخبار اینترنتی هستند که بسیاری از جوانها یا آدمهایی که صاحب نام خاصی نیستند یا می‌خواهند وارد حوزه ترجمه شوند در اینترنت به خبر قابل توجهی برمی‌خورند یا روزنامه‌ای به آنها سفارش می‌دهد که مثلاً درباره بهداشت عمومی در اینترنت هرچه مطلب جدید پیدا کردی برای ما ترجمه کن و بیاور. و مطالب ترجمه می‌شود و هر روز به‌صورت ضمیمه وارد روزنامه‌ها می‌شود. قبلاً فلان روزنامه ۲۱ صفحه مطلب داشت و یک بخش آن هم به آگهیها اختصاص داشت. الان در کنار آنها یک بخش ضمیمه هم دارد. ضمیمه ورزشی، ضمیمه اقتصادی، و اینها همه‌اش ترجمه می‌شود و نظارتی روی این ترجمه‌ها نیست. اما من در کل که نگاه می‌کنم می‌بینم که باز این ترجمه‌ها نسبت به ترجمه‌های ۲۰ سال پیش بهتر است. و بی‌تردید وجود دوره‌های دانشگاهی ترجمه و نیز دوره‌های ویرایش روی آن تأثیر داشته است. اما اینکه اینها لزوماً کیفیت خیلی خوبی داشته باشند قابل بحث است و می‌شود بهترشان کرد. از سویی، ترجمه رسانه‌ای تابع سرعت است و سرعت کیفیت کار را تا حد زیادی پائین می‌آورد.

گواهینامه درجه‌بندی شده هم فکر بدی نیست. اما در نظر بگیرید من دوستی دارم که مترجم ادبیات است و خارج از ایران زندگی می‌کند. ایشان ۱۵ یا ۲۰ سال پیش که از ایران رفت، همان وقت هم کتابهای ادبی و رمان ترجمه می‌کرد و بلافاصله در ایران چاپ می‌شد. در سفر اخیری که به ایران آمده بود به من گفت اگر کار ترجمه باشد من انجام می‌دهم. من به ایشان یک مقاله دادم و ترجمه کرد. و دیدم که اصلاً یک جور دیگر با زبان برخورد می‌کند. یعنی اطلاعات امروزی ویرایش ما را ندارد. اطلاعات امروزی ترجمه ما را ندارد در صورتی که کلی آثار ادبی هم ترجمه کرده و همین الان هم کتاب اخیرش تجدید چاپ شده است. منظورم این است که وقتی گواهینامه هم بدهیم هنگامی ارزش دارد که باز دوره‌های بازآموزی داشته باشیم و در غیر این صورت کسی که گواهینامه می‌گیرد، ۱۰ سال بعد این گواهینامه کجاست؟ پس گواهینامه‌ها هم باید کنترل و با بازآموزی تمدید شود. اما مهمتر از آن این است که هر کسی که با امور کلی کاغذ و کتاب و نشر و مجله سروکار دارد خودش یک واحد ویرایش یا بازآموزی برای کارکنانش داشته باشد.

توضیح: به علت محدودیت در حجم مطالب، درج تمام این مصاحبه در این شماره میسر نشد. لطفاً ادامه این گفتگو را در شماره بعد پی بگیرید.

پایان نامه ها

درباره ترجمه

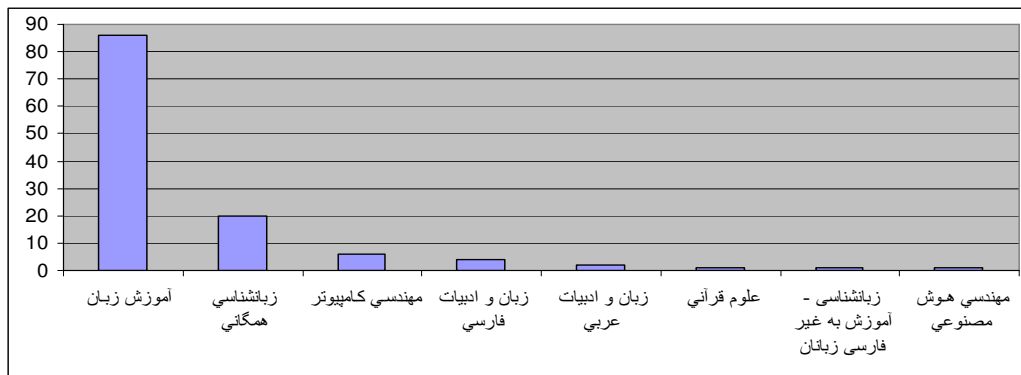
آمار پایان نامه های دفاع شده تا پیش از کارشناسی ارشد مترجمی

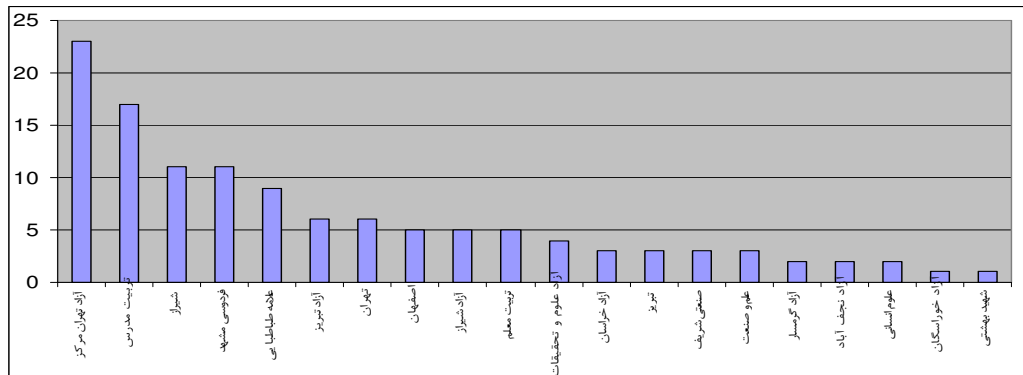
سید حسین حیدریان - هادی برزگر

در شماره ۳۷ فصلنامه مترجم (پاییز و زمستان ۸۱)، فهرست پایان نامه های کارشناسی ارشد و دکتری در حوزه ترجمه در ایران به کوشش محمدمین ناصح درج شده بود. در زمان چاپ این فهرست همانطور که در مقدمه آن آمده است، هنوز هیچیک از پایان نامه های دوره های کارشناسی ارشد ترجمه به اتمام نرسیده بود. این آمار در جای خود نسبتاً تازه و کامل بوده است و می تواند پایه ای برای تهیه یک مجموعه کاملتر باشد. ولی در اینجا بد نیست بدانیم تا قبل از راه اندازی این دوره ها در موضوع ترجمه، چه کسانی، در چه دانشگاه هایی، با کدام استادان راهنما و در چه موضوعاتی رساله ارائه کرده اند. با نگاهی به این فهرست درمی یابیم که از مجموع ۱۲۱ عنوان پایان نامه، راهنمایی بیشترین تعداد پایان نامه ها تا آن زمان به استادان زیر سپرده شده است: دکتر بیرجندی ۱۲، دکتر میرحسینی ۹، دکتر میرعمادی ۸، دکتر یارمحمدی ۸، دکتر لطفی پور ۵، دکتر منافی اناری ۴، دکتر فرحزاد ۴، دکتر زمریدیان ۴، دکتر ضیا حسینی ۴، و دکتر جهانگیری ۴ عنوان.

دو نمودار زیر که از فهرست این پایان نامه ها حاصل می شود، می تواند نمایانگر میزان استقبال دانشجویان رشته ها و دانشگاه های مختلف به ارائه پایان نامه در موضوع ترجمه باشد. بیشتر پایان نامه ها یعنی تعداد ۸۶ عنوان مربوط به رشته آموزش زبان است، و تنها ۲۰ عنوان از سوی دانشجویان زبان شناسی همگانی ارائه شده است و سهم رشته های دیگر بسیار اندک بوده است. حتی در رشته های مهندسی کامپیوتر، و نیز هوش مصنوعی (در موضوعات مربوط به ترجمه ماشینی) ۷ رساله وجود داشته است. دانشگاه های آزاد تهران - مرکز (۲۳ عنوان)، و تربیت مدرس (۱۷ عنوان) سرآمدترین دانشگاه ها در این زمینه بوده اند و دانشگاه های شیراز و فردوسی مشهد (هر یک با ۱۱ عنوان) و دانشگاه علامه طباطبایی با ۹ عنوان در رتبه های بعدی قرار گرفته اند. جالب است بدانید قدیمی ترین پایان نامه در این فهرست مربوط به سال ۱۳۵۵ و با عنوان "ترجمه متنهای ساده علمی از زبان انگلیسی به فارسی به وسیله کامپیوتر" است که در دانشگاه صنعتی شریف مطرح شده است. در آن زمان کامپیوتر مفهومی بسیار ساده تر و محدودتر از امروز داشته است.

در این فهرست نام بعضی از استادان فعلی ترجمه نیز به عنوان ارائه دهنده رساله دیده می شود. آنچه در چنین فهرستهایی جای خالی آن به چشم می خورد، مشخصات پایان نامه های مرتبط با زبان فارسی است که در دانشگاه های خارج از ایران به چاپ رسیده است.

ظاهراً موضوع ترجمه در دوره‌های دکتری در ایران چندان با استقبال روبه‌رو نشده است. تعداد پایان‌نامه‌های دکتری با موضوع ترجمه ۶ مورد بیشتر نیست. (بدون احتساب یکی دو مورد پایان‌نامه که در فهرست مذکور از قلم افتاده است.)

در اینترنت نام بعضی از پایان‌نامه‌های دکتری با موضوع ترجمه و زبان فارسی به شرح زیر به چشم می‌خورد. (پایان‌نامه‌های قدیمی‌تر عموماً بر رویکردهای زبانشناختی ترجمه استوارند):

- Hashemi, Seyyed Mohammad Reza,
A Contrastive Study of English and Persian Tense and Aspect Systems with Reference to Translation Practice
PhD Thesis, Department of Language Engineering
UMIST, July ۱۹۹۷

- Mehrjerdian, Hooshang
Automatische Uebersetzung englischer Fachtexte ins Persische
(Automatic Translation of Scientific Texts from English into Persian
ATSTEP۱), Univ. of Bonn, ۱۹۹۲
(published as a book in ۱۹۹۳, Tuebingen.)

- Jazayery, Mohammad Ali
ENGLISH LOANWORDS IN PERSIAN: A STUDY IN LANGUAGE AND CULTURE
THE UNIVERSITY OF TEXAS AT AUSTIN PHD ۱۹۵۸ pp: ۲۰۶

- Sheik, Habib
THE SEMANTIC STRUCTURES OF COMPOUND VERBS IN MODERN PERSIAN AND THEIR ENGLISH EQUIVALENTS: A COMPARATIVE STUDY.
THE UNIVERSITY OF NEBRASKA - LINCOLN PHD ۱۹۷۹ pp: ۳۵۶

توجه: از دانشجویان و فارغ‌التحصیلان عزیز که مایلند به هر نحوی پایان‌نامه‌های آنها در موضوع ترجمه در این نشریه درج شود، خواهشمند است مشخصات مورد نظر را حداقل شامل نام- نام رشته - نام دانشگاه - عنوان رساله - نام استاد راهنما - و تاریخ دفاع به نشانی الکترونیکی نشریه ارسال کنند یا با دفتر نشریه تماس بگیرند.

نشریه با و خبرها

درباره ترجمه

کسب عنوان "علمی-پژوهشی" توسط فصلنامه "مطالعات ترجمه"

فصلنامه مطالعات ترجمه

نشریه مطالعات ترجمه موفق به کسب عنوان "علمی-پژوهشی" (scientific research rating) از وزارت علوم، تحقیقات و فناوری شد. این عنوان به نشریات پژوهشی و برجسته کشور تعلق می‌گیرد و هر چهار سال یک بار باید تمدید شود.

نشریه علمی پژوهشی مطالعات ترجمه به صاحب امتیازی و مدیرمسئولی دکتر حسین ملانظر و سردبیری دکتر فرزانه فرحزاد منتشر می‌شود. موضوع کلی این فصلنامه تحقیق درباره نظریه و عمل ترجمه است و درباره ترجمه، ویراستاری، نقد ترجمه، آموزش ترجمه، نظریه‌های

ترجمه، کاربرد رایانه در ترجمه، تاریخ ترجمه، فرایند، فرآورده و تأثیر ترجمه و سایر موضوعات ترجمه مقاله‌های پژوهشی به دو زبان فارسی و انگلیسی منتشر می‌کند. این نشریه در تهران منتشر می‌شود و گستره توزیع آن سراسری است.

شماره ۹ این نشریه با مقالات زیر به زودی منتشر می‌شود.

- ۱- ترجمه بازیهای زبانی و صنایع لفظی با نگرشی به ترجمه جناس
- ۲- راهبردهای همزمان در ترجمه شعر "خطاب به مارگریت - دنباله" سروده ماتیو آرنولد

۳- Persian Literature in English Translation

(ترجمه ادب فارسی در ادبیات انگلیسی)

۴- Journalistic Transcreation: A New Approach

(رویکردی جدید در ترجمه متون مطبوعاتی)

۵- Test Forms and Trainees' Translation Performance

(شکل آزمون و عملکرد ترجمه‌آموزان)

۶- A Bibliography of Persian Poetry in English Translation

(منبع‌شناسی ترجمه شعر فارسی به زبان انگلیسی)

۷- A Framework for Translation Evaluation

(چارچوبی برای ارزیابی ترجمه)

۸- The Theme in Translation

(مبتدا در ترجمه)

دو مقاله نخست به زبان فارسی و سایر مقاله‌ها به زبان انگلیسی هستند.

شماره هفتم و هشتم مطالعات ترجمه (دو)

شماره در یک جلد) حاوی نه مقاله (۵ مقاله

آخر به زبان انگلیسی) به شرح زیر منتشر شد:

- نقش ترجمه در توسعه علوم انسانی در ایران
- خرد نگاری و کلان نگری در ترجمه داستان: رهیافتی نقش گرا به تعادل سبکی
- نگاهی به ارزشیابی در ترجمه شفاهی
- استفاده از فناوری جدید در ترجمه
- راهکار پیش بینی در ترجمه همزمان
- نظری به ترجمه ماشینی برای زبان فارسی
- نقش آموزشی الگوهای بنیادین جملات انگلیسی در ارتقای کیفیت ترجمه دانشجویان
- ابعاد مختلف تعادل در ترجمه
- معنا در ترجمه

سی و نهمین شماره مجله مترجم منتشر شد

فصلنامه علمی-فرهنگی مترجم، توسط دکتر علی خزاعی فر، و با همکاری اسماعیل حدادیان و دیگران در شهر مقدس مشهد و سالی دو شماره منتشر می‌شود. در این شماره می‌خوانید:

ترجمه ادبی، از منظر زبان و فرهنگ مقصد

میانۀ متین، نگاهی به مسأله امانت در ترجمه و معیار امانتداری

ضرورت ترجمه آثار ادبی کلاسیک، گفتگو با دکتر فریده مهدوی دامغانی

بحث‌هایی در باب ترجمه (۱)

دیالکتیک ترجمه‌پذیری و ترجمه ناپذیری

کیمیایگر، ترجمه‌ای که باید ویرایش شود

نگاهی به سه ترجمه نهج‌البلاغه از دیدگاه زبان‌شناسی

روش عالمانه و روش شاعرانه در ترجمه شعر

ماجراجویی یک دراماتورژ و داستان یک ترجمه

گزیده‌ای از رمان بوی خوش عشق

هنر ترجمه ادبیات کودکان و نوجوانان، گفتگو با رضی خدادادی

نکته‌های ترجمه و ویرایش (۱)

کارگاه ترجمه (۲۱)، درباره کتاب عاشق همیشه تنهاست

فارسی در ترجمه، گزارشی از درس ترجمه دکتر خزاعی فر

تلفن و نمابر این نشریه به شرح زیر است:

۰۵۱۱-۸۴۳۰۷۳۰

مشهد - صندوق پستی ۶۹۷-۹۱۷۳۵

khazaei@iagroup.net

مجله پل فیروزه و «ترجمه» و «ترجمه شناسی»

«ترجمه» در فرهنگ ما اهمیت و جایگاه ویژه‌ای دارد چرا که انسان ایرانی که همواره در چهارراه تمدنی سرراه شرق و غرب بوده، ترجمه برایش تنها راهی بود که بتواند بر ضرورت‌های علمی - فکری خود فائق آید. علاوه بر این در قرنهای اول هجری نهضت ترجمه سبب ساز شکوفایی علمی فرهنگی دنیای اسلام و به‌ویژه ایران شد. از این رو خیل ترجمه باعث دگرگونی زبان فارسی شده و سهم عمده‌ای در تاریخ تطور زبان ما دارد. به این اعتبار، تأمل در باب ترجمه و تفکر در باره ترجمه شناسی و بررسی ابعاد گوناگون آن به لحاظ نظری و نقشی که در تبادل فرهنگی دارد، جزو مهمترین اولویتهای فرهنگی و نظری در ایران است.

«دفتر پژوهشهای فرهنگی»، آخرین شماره «پل فیروزه» (شماره پانزدهم) را که فصلنامه‌ای است در جهت تحقق نظریه گفت‌وگوی تمدنها، به این مهم اختصاص داده است. در واقع بسط نظری ترجمه و نقشی که در هستی انسان ایرانی بازی می‌کند، دو هدفی است که این ویژه‌نامه دنبال می‌کند و از این رو سعی شده تا به مباحث جدید مطرح در این حوزه در کنار بررسی پیشینه ترجمه در ایران و نقش آن در حیات فرهنگی ما پرداخته شود. از جمله مقالات این شماره می‌توان: «تفکر/ ترجمه» نوشته مراد فرهادپور، «بورخس مترجم» از احمد اخوت، «طلوع

ترجمه» برگردان افشین جهاننیده، «دریدا، فیلسوف ترجمه» برگردان فاطمه ولیانی و نیز مقالاتی از رومن یاکوبسن زبان‌شناس شهیر، اکتاویوپاز ادیب و متفکر مکزیکی، مایکل ریفاتر منتقد برجسته ادبی اشاره کرد. در بخش گفت‌وگوی این شماره، گفت‌وگوهای مفصلی با آدرتاش آدرنوش، کامران فانی و مدیا کاشیگر به چشم می‌خورد. در بخش پایانی این نشریه، کتاب‌شناسی فارسی ترجمه آمده است. سردبیر میهمان این ویژه‌نامه انوشیروان گنجی‌پور بوده است. تلفن و نشانی پل فیروزه به این شرح است:
تلفن: ۸۸۳۰۲۴۸۲ نشانی: تهران ص.پ: ۴۶۹۱-۱۵۸۷۵ مرکز پخش: ۶۶۴۱۷۵۳۲ pol-e-firuzeh@iraniculturestudies.com

کریم امامی، نویسنده و مترجم مطرح ادبی درگذشت

کریم امامی - نویسنده، مترجم، ویراستار و پژوهشگر مطرح ادبی - صبح روز ۱۹ تیر ماه در سن ۷۴ سالگی در منزل شخصی خود در تهران، درگذشت.

از وی علاوه بر ترجمه شعرهایی از انگلیسی به فارسی و برعکس، فرهنگ تک‌جلدی فارسی - انگلیسی برجای مانده است که توسط انتشارات فرهنگ معاصر عرضه خواهد شد. مفهوم و مصداق ویراستاری در ایران، به زعم اغلب صاحب نظران، در انتشارات فرانکلین و توسط افرادی همچون کریم امامی به راه افتاد و از آن مؤسسه به سایر انتشاراتی‌ها رواج یافت.

مرحوم کریم امامی این اواخر مشغول کار بر فرهنگ فارسی به انگلیسی‌ای بود که از جمله ویژگی‌هایش یافتن ما به ازای واژه‌های انگلیسی برای اصطلاحات امروزی و بخصوص نوپای فارسی است. او بیش از ۳۰۰ مقاله به رشته تحریر در آورده است که قرار بود در چند دفتر منتشر شود. دفتر اول از مقالات کریم امامی با عنوان "از پست و بلند ترجمه" چندی قبل توسط انتشارات نیلوفر منتشر شد که حاوی مقالاتی درباره تئوری و عملکرد ترجمه است. او همچنین علاوه بر انتشار چند اثر ترجمه ادبی طی سالها در فصلنامه مترجم مقالات و یادداشت‌های ارزنده‌ای تحت عنوان "کارگاه ترجمه" چاپ می‌کرد.

دومین همایش ترجمه ادبی در ایران

دومین همایش ترجمه ادبی در ایران به یاری خدا قرار است در مهر ماه امسال در شهر مقدس مشهد برگزار شود. دبیری این همایش را دکتر علی خزاعی فر (صاحب امتیاز نشریه مترجم) برعهده دارد. این همایش با عنوان «ترجمه ادبی و زبان و ادب فارسی» در روزهای ششم و هفتم مهرماه ۱۳۸۴ برگزار می‌شود و مترجمان، نویسندگان و منتقدان ادبی را گرد هم خواهد آورد.
موضوعات این همایش عبارت‌اند از:

- × زبان ترجمه ادبی، زبان تألیف ادبی؛ شباهتها، تفاوتها و تأثیرات متقابل
- × جایگاه ترجمه ادبی در ادبیات ملی و تأثیر متقابل آنها
- × ملاکهای نقد ترجمه ادبی
- × کارکرد فرهنگی ترجمه ادبی
- × تأثیر نظریه‌های خواننده محور و فرهنگ محور بر ترجمه ادبی در ایران

ظاهراً با توجه به زمان اعلام شده، فرصت ارسال مقاله تا روز چاپ این نشریه به پایان رسیده است.

نشانی دبیرخانه همایش: مشهد، صندوق پستی ۶۹۷-۹۱۷۳۵

پایگاه‌های اینترنتی

این شماره: پایگاه‌های فارسی ترجمه

وبگاه مطالعات ترجمه

tsnotes.persianblog.com

اولین وبگاه اینترنتی با عنوان "مطالعات ترجمه"، با مطالب ارزنده‌ای در مورد ترجمه توسط علی حاج‌محمدی راه‌اندازی شده است. آقای حاج‌محمدی دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه علامه طباطبائی است. برخی از اخبار این وبگاه جهت درج در "درباره ترجمه" در اختیار ما قرار می‌گیرد. بیشتر مطالب مهم وبگاه مذکور به صورت انگلیسی نیز عرضه شده است.

وبگاه ترجمه‌شناسی بابل

www.persianlog.com/user/babel

دکتر مهران زنده‌بودی یک وبگاه جهت ترجمه‌شناسی تدارک دیده است. او که استاد زبان فرانسه است، هدف خود را از راه‌اندازی این وبگاه چنین بیان کرده است: هدف نگارنده این سطور ایجاد محیطی است که علاقه‌مندان بتوانند دیدگاه‌های خود را در زمینه ترجمه و مسائل مربوط به آن مطرح کنند. گفتگو و بحث اساس هر وبلاگی را تشکیل می‌دهد. ایجاد پایگاهی اینترنتی که امکان گفتگو با خواننده با آن ممکن نباشد، شاید در زمینه ترجمه امری قابل توجیه نباشد... ماهیت وبلاگ گونه‌ای یادداشتهای پراکنده می‌باشد. بنابراین، مطالب متنوع، از یک جمله تا حداکثر ۲۰ سطر شکل وبلاگ را تشکیل می‌دهد. محتوای آن نیز، جملات و نقل قول‌های تامل برانگیز یا صرفاً جالب، مطرح کردن مباحث اصلی ترجمه‌شناسی و مشارب گوناگون فکری آن، و تاکید بر نظریه‌های ترجمه‌شناختی در شناخت پدیده بسیار پیچیده ترجمه می‌باشد.

پایگاه مجله علمی-خبری مترجم

www.motarjem-mag.com

در این پایگاه همه طرح‌ها و عناوین مقاله‌های فصلنامه مترجم از ابتدا تا شماره ۳۹ (آخرین شماره)، به همراه امکان جستجو در مجلات درج شده است.

پایگاه خبری مترجم

www.motarjem.com

مترجم یک پایگاه خبری است که هدف از راه‌اندازی آن اطلاع‌رسانی در زمینه تحولات ترجمه است. مطالب مورد استفاده در این پایگاه از منابع مختلف اینترنتی با ذکر منبع منتشر می‌شوند و مدیران سایت مسئولیت صحت و سقم آنها را بر عهده نمی‌گیرند.

بانک اطلاعات مجلات کشور

www.magiran.com/index.asp

در کشور ما نشریات متعددی به چاپ می‌رسند که عموماً به دلایل مختلف برای مخاطبین شناخته شده نیستند و حتی متخصصین آن رشته نیز از انتشار آنها بی‌اطلاع می‌باشند. همچنین بسیاری از علاقه‌مندان و پژوهشگران نیازمند مقالات و مطالب مندرج در نشریات هستند که پاسخ آنها جز با استفاده از فناوری اطلاعات مقدور نیست.

شرکت نرم افزاری آفتاب در راستای فعالیت حرفه‌ای خود که طراحی و گسترش سایتهای اطلاع رسانی و نرم افزارهای مورد نیاز جامعه مطبوعاتی کشور می‌باشد، همزمان با جشنواره مطبوعات اردیبهشت ۸۰ اقدام به راه اندازی "بانک اطلاعات نشریات کشور" نموده است. در این پایگاه همچنین آمده است:

"در این راستا ضمن مکاتبه و رایزنیهای مکرر با مدیران نشریات، تا کنون موفق به پوشش و ارائه خدمات به بیش از ۱۰۰۰ نشریه در حال انتشار شده‌ایم. این خدمات شامل درج شناسنامه نشریه، طرح روی جلد و فهرست مطالب هر شماره و اقلام مقاله شناختی آنها با استفاده از مندرجات نشریه می‌باشد. این خدمات فقط با ارسال یک نسخه از هر شماره به نشریات ارائه می‌شود و کاربران می‌توانند با استفاده از فهرست الفبایی، فهرست موضوعی و جستجو به نشریات مورد نظر خود دست یابند. در این پایگاه اطلاع‌رسانی، مثلاً می‌توان عنوان و چند خط خلاصه مقالات نشریاتی که پایگاه مستقلی ندارند، از جمله "مطالعات ترجمه" را جستجو کرد.

گروه مطالعات ترجمه دانشگاه علامه طباطبایی

groups.yahoo.com/group/tabatabaee_ts_۸۳

در نشانی فوق می‌توانید عضو گروه مطالعات ترجمه دانشگاه علامه طباطبایی شوید، گفتگو کنید و در جریان رویدادهای ترجمه قرار بگیرید.

نوشته‌های اسماعیل حدادیان درباره ترجمه، ادبیات، هنر و وبگردی

translatorsnotes.blogspot.com

اسماعیل حدادیان مقدم عضو فعال گروه دکتر خراعی‌فر این وبگاه را اداره می‌کند و تقریباً تمام نوشته‌های آن نوشته و گردآورده خود اوست. آخرین نوشته این وبگاه تا زمان چاپ این نشریه مربوط است به درگذشت کریم امامی با عنوان "کتسبی بزرگ نمی‌میرد". آرشیو این وبگاه نشان می‌دهد که از سپتامبر ۲۰۰۲ فعالیت داشته است.

وبگاه "درباره ترجمه"

about-translation.blogspot.com

این شاید آخرین وبگاهی باشد که در این خصوص نوشته شده است. اطلاعات مربوط به نشریه ما را در اینجا پیدا کنید و نظرات خود را در آن درج کنید.

درباره ترجمه (About Translation)

نام کتاب معروفی از پیتر نیومارک است. نام این نشریه از بین انتخابهای مختلف و به پیشنهاد دکتر فرحزاد انتخاب شده است. ایشان علاوه بر تأیید و پشتیبانی گروه، دعوت ما را برای شرکت در اولین مصاحبه مفصل نشریه پذیرفتند. از زحمات، و الطاف بی‌دریغ ایشان تشکر می‌شود. همچنین از استادان عزیز این رشته خصوصاً جناب آقای دکتر ملانظر، و جناب آقای دکتر تجویدی، به جهت تشویق، پشتیبانی، و راهنماییهای ارزنده‌شان در انتشار این نشریه و نیز جناب آقای علی‌اکبر عابدیان به جهت تذکرات عالمانه و سودمندشان سپاسگزاری می‌شود.

■ بدین وسیله از همه علاقه‌مندان در کلیه رشته‌های مرتبط با حوزه‌های ترجمه و زبان دعوت به همکاری می‌شود. همچنین خواهشمند است درکنار ارسال مقاله‌ها و نوشته‌های خود، در صورت دسترسی به هرگونه خبر، رویداد و مطلب قابل توجهی مرتبط با ترجمه، آن را جهت انعکاس در این نشریه برای ما ارسال فرمائید.

درباره ترجمه

درباره ترجمه

گاهنامه علمی، فرهنگی، خبری

سال اول، شماره اول، شهریور ۱۳۸۴

صاحب امتیاز: بهروز کروی

مدیر مسئول و سردبیر: سید حسین حیدریان

مدیر اجرایی: هادی برزگر

ویراستار: امید احمدی

ویرایش فنی: فرزانه زمانی

نقل مطالب درباره ترجمه با ذکر مأخذ مانعی ندارد.

وبگاه: about-translation.blogspot.com

پست الکترونیک: AboutTranslation@gmail.com

نشانی: تهران - صندوق پستی ۴۶۳-۱۹۵۷۵

تلفن: ۱۶۸۷ ۲۲۷ - ۰۹۱۲

ضمیمه مقالات

مقوله هنجار در مطالعات ترجمه

The Concept of Norms in Translation Studies

نویسنده: کریستینا شفنر

مؤسسه مطالعات زبان و جامعه، دانشگاه آستون، بیرمنگام

مترجم: بهروز کروبوی، عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی اراک

مقوله هنجار

در طی تاریخ طویل ترجمه، مقولاتی از قبیل دقت، صحت، یا خوش‌ساخت‌بودن^۱ نقش مهمی را در ارزیابی کیفی ترجمه ایفا کرده‌اند و در مکاتب مختلف ترجمه از اهمیت متفاوتی برخوردار شده‌اند. علی‌رغم تحقیقات فراوانی که در طی ۵۰ سال اخیر انجام گرفته است، مطالعات ترجمه هنوز به صورت رشته علمی همگن و یکنواختی درنیامده و توافقی بر سر مفاهیم محوری آن حاصل نشده است. دیدگاههای مختلفی در کنار هم وجود دارند که هریک بر جنبه‌های خاصی از ترجمه تمرکز یافته‌اند، از زاویه‌ای خاص به محصول یا فرایند ترجمه می‌نگرند، و از اصطلاحات فنی خاصی استفاده و یا پرهیز می‌کنند. یکی از مقولاتی که در مطالعات ترجمه به صورتهای مختلف از آن استفاده گردیده و اهمیت آن به‌شدت مورد تأکید قرار گرفته و در عین حال بسیار بحث‌انگیز بوده است، مقوله هنجارها می‌باشد. گیدون توری^۲ و تئو هرمانز^۳ هر دو کمکهای شایان توجهی به این مبحث و بسط مقوله هنجارها در مطالعات ترجمه نموده‌اند. آنها دو تن از شرکت‌کنندگان صاحب نظر در همایشی درباره ترجمه و هنجارها^۴ هستند، که در ماه فوریه سال ۱۹۹۸ در دانشگاه آستون برگزار گردید.

تحقیق در حوزه مطالعات ترجمه به توصیف ترجمه‌های واقعی، تدوین اصول کلی، و کاربردهای عملی آن می‌پردازد. هنجارها در تمامی این جنبه‌ها ایفای نقش می‌کنند زیرا با مفروضات و انتظارات در مورد مقوله‌های صحت و یا تناسب^۵ مرتبط هستند. بارتش^۵ (۱۹۸۷) هنجارها را به‌عنوان "عینیت اجتماعی مقوله صحت" تعریف می‌کند؛ یعنی، در هر اجتماعی در مورد اینکه چه رفتاری، از جمله رفتار ارتباطی، صحیح یا مناسب به‌شمار می‌آید، نوعی آگاهی وجود دارد. در یک جامعه، این آگاهی در قالب هنجارها نمود پیدا می‌کند. هنجارها در طی فرایند اجتماعی شدن به‌وجود می‌آیند. آنها قراردادی و بین‌اعضای اجتماعی واحد مشترک هستند؛ یعنی، هنجارها به صورت آگاهانه به‌عنوان الگوهای رفتاری عمل می‌کنند، و همچنین انتظارات در مورد خود رفتار و نتایج آن رفتار را تعیین می‌کنند.

^۱ well-formedness

^۲ Gideon Toury

^۳ Theo Hermans

^۴ appropriateness

^۵ Bartsch

بارتس (۱۹۸۷)، که نخستین بار اصطلاح هنجار را در زبانشناسی به کار گرفت، بین هنجارهای محصول و هنجارهای تولید، که در هر حال ارتباط نزدیکی با هم دارند، تفاوت قائل می‌شود. هنجارهای محصول آنچه را که محصول باید مانند آن باشد تا صحیح و مناسب در نظر گرفته شود تعیین می‌کنند. این هنجارها به صحت و خوش ساخت بودن عبارات زبانشناختی (یعنی هنجارهای زبانشناختی مربوط به نظام زبانی) و همچنین صحت استفاده از آنها (یعنی هنجارهای ارتباطی مربوط به رفتار ارتباطی) می‌پردازند. هنجارهای تولید به روشها و راهبردهایی که توسط آنها می‌توان به محصولی صحیح دست یافت (ر. ک. "هنجارهای کاربردی" در توری ۱۹۹۵:۸۰) می‌پردازند.

قضاوت درباره صحت زبان و کاربرد آن را می‌توان از دیدگاه آواشناختی، واژه‌شناختی، نحوی، معنایی، و کاربردی انجام داد. همچنین بین آنچه در یک زبان، بدون توجه به بافتار (با توجه به قواعد)، امکان‌پذیر است و آنچه در بافتاری فرضی (با در نظر گرفتن عرف و هنجارها) مناسب به شمار می‌آید تفاوت وجود دارد. هنگامی که عرف^۱ به وسیله نیروی هنجاری تقویت شد تبدیل به هنجار می‌گردد. هنجارها واجب‌الاجرا هستند، و تخلف از آنها معمولاً موجب پیدایش نوعی عکس‌العمل مخالفت‌آمیز در اجتماع مربوطه می‌گردد. قدرت هنجار در روابط بین مراجع هنجارها، مجریان هنجارها، واضعان هنجارها، و تابعان هنجارها شکل می‌گیرد. برای مثال، کتابهای دستور زبان و لغت الگوهایی را برای اشکال زبانشناختی صحیح ارائه می‌کنند، معلمان زبان رفتارهای ارتباطی اشتباه یا نامناسب را تصحیح می‌کنند، یا مدرسان ترجمه در مورد خوب یا بد بودن متن ترجمه قضاوت می‌کنند.

در مطالعات ترجمه، کانون بحث درباره هنجارها، از هنجارهای زبانشناختی به هنجارهای ترجمانی تغییر یافته است که این امر مدیون کارهای بنیادی توری و هرمانز می‌باشد.

هنجارهای زبانشناختی در مطالعات ترجمه

هنگامی که در نیمه دوم قرن بیستم مطالعه نظام‌مندتر ترجمه آغاز گردید، بسیار تحت تأثیر زبانشناسی (کاربردی) قرار داشت. ترجمه به عنوان پدیده‌ای زبانشناختی، و به عنوان عملیاتی فیزیکی که بر زبانها اجرا می‌شود، تلقی می‌گردید. به این عملیات، چنانچه از تعریف زیر نیز پیداست، به چشم فرایند تبدیل رمز^۲ بین زبان مبدأ و زبان مقصد نگریسته می‌شد:

ترجمه را می‌توان چنین تعریف کرد: جایگزینی مواد متنی در یک زبان (زبان مبدأ) با مواد معادل در زبانی دیگر (زبان مقصد). (کتفورد، ۱۹۶۵:۲۰)

هرگونه اختلاف میان زبان مبدأ و زبان مقصد که در ترجمه نمایان می‌گردد به اختلافات میان دو نظام زبانشناختی نسبت داده و در نتیجه، مطالعات ترجمه به عنوان رشته‌ای زبانشناختی شناخته می‌شد. بنابراین، پیش-شرط بازآفرینش وفادارانه و دقیق متن مبدأ توصیف دقیق قواعد نظام‌مند بین علامات و ترکیبات آنها در دو زبان مورد نظر دانسته می‌شد. لازم بود متن مقصد از نظر محتوایی، سبک، و تأثیر با متن مبدأ یکسان باشد و قواعد و هنجارهای زبان مقصد را رعایت کند. لذا، مطالعات زبانشناختی ترجمه اصولاً به هنجارهای نظام زبانی علاقه نشان می‌دادند. در این مطالعات، واحدهای زبانشناختی با هم مقایسه می‌شدند تا برای غلبه بر اختلافات موجود

^۱ convention

^۲ transcoding

در ساختارهای زبانی که در حین فرایند ترجمه پیش می‌آیند سازوکارهایی (به‌عنوان اصول هنجاری ترجمه) ایجاد شود. هنجار ترجمه در آن زمان در قالب "ترجمه واحدی زبانشناختی به‌وسیله معادل متداول آن" تعریف می‌گردد (موضوعی که هنوز هم توسط برخی محققان اتخاذ می‌شود).

مطالعات بی‌شماری که در زمینه پدیده‌های زبانشناختی خاص انجام گرفته توضیحات مفصلی برای قواعد زبانهای مبدأ و مقصد ارائه داده‌اند، و در آنها تلاش شده است تا قواعد، یا هنجارهایی برای ترجمه استخراج شود. برای مثال، مطالب مورد بحث در مقالات مجلات یا در کتابها چنین بودند: "چگونه می‌توان جملات شرطی آلمانی را به روسی ترجمه کرد"، "تغییر مقوله‌های دستوری در ترجمه"، "ترجمه ترکیبات اضافی باقاعده آلمانی به انگلیسی" (تمامی مثالها از مجله آلمانی اختصاصی ترجمه "Fremdsprachen" در بین سالهای ۱۹۷۴ الی ۱۹۸۰ است). نقطه آغاز این مطالعات همواره ساختار و یا پدیده زبانشناختی خاصی در زبان مبدأ بود که برای آن روشهای ترجمه‌ای، به‌عنوان نوعی راه حل حاضر و آماده برای مترجمان حرفه‌ای، ارائه می‌گردد.

هفت روش ترجمه ارائه شده در کتاب "سبک‌شناسی مقایسه‌ای انگلیسی و فرانسوی" (Stylistic Compare) (وینی و داربلنت^۱، ۱۹۵۸) که بر اساس مقایسه ساختارهای واژگانی و نحوی انگلیسی و فرانسوی بنیان گذاشته شده در این زمینه بسیار تأثیرگذار بودند. هفت دستورالعمل ترجمه نیومارک^۲ (۱۹۸۸)، و فنون فردریک^۳ (۱۹۶۹) برای زوجهای زبانی انگلیسی و آلمانی نیز بر اساس اهداف عملی و آموزشی مشابهی بنیان نهاده شده‌اند. تمامی این مطالعات بر اساس بررسی مقابله‌ای واحدهای زبانشناختی، و ساختارهای نحوی صحیح در دو زبان قرار گرفته است.

کتاب "فنون ترجمه: انگلیسی و آلمانی" فردریک که نخستین بار در سال ۱۹۶۹ منتشر و از آن تاریخ تا امروز چندین بار تجدید چاپ گردید (آخرین بار در سال ۱۹۹۵) را می‌توان به‌عنوان نمونه‌ای از مطالعاتی برشمرد که در قالب این رویکرد زبانشناختی هنجاری انجام گرفتند. فردریک، در ۲۵ فصل، به بحث درباره مشکلات زبانشناختی ترجمه می‌پردازد و فنونی (عملاً قوانینی) برای مقابله با آنها ارائه می‌دهد. مشکلاتی توسط وی مورد بحث قرار گرفته اند، با تأکیدی خاص بر تفاوت‌های موجود در نظام زبانشناختی، از مسائل واژگانی تا ساختارهای نحوی متغیرند. تمامی فصول کتاب دارای ساختار نسبتاً مشابهی هستند: مشکل ترجمه ارائه شده است، و راه‌های گوناگون ممکن برای آن به‌وسیله انبوهی از مثالهایی که، در هر حال، از سطح جمله فراتر نمی‌روند نشان داده شده‌است و هیچ صحبتی از بافتار یا ژانر به میان نیامده است. کانون توجه بر نمایش امکاناتی است که نظامهای زبانشناختی اجازه می‌دهند. بنابراین، مطالب ارائه شده توسط فردریک اغلب خیلی کلی است، که این امر در صورت‌بندی‌هایی از قبیل "در زبان آلمانی می‌توانیم" ... یا "زبان انگلیسی به ما اجازه می‌دهد" آشکار می‌گردد. چنین اظهارات کلی به دستورالعملهای ترجمه وی حالتی بسیار تجویزی می‌دهد.

مقوله هنجار از دو نظر در رویکردهای زبانشناختی به ترجمه دارای اهمیت است. این رویکردها از یک طرف به هنجارهای زبانشناختی دو زبان، یعنی؛ چگونگی تولید اظهارات و متون صحیح مطابق با قواعد و هنجارهای مربوطه می‌پردازند و از طرف دیگر، روابط و قواعد بین دو نظام زبانشناختی که بر اساس بررسی مقابله‌ای کشف شده‌اند را— اکثراً با هدف تجویزی — به‌صورت رهنمون‌ها یا قواعدی برای مترجمان "ترجمه" می‌نمایند

^۱ Vinay & Darbelnet

^۲ Peter Newmark

^۳ Friederich

(ر.ک. صورتبندیهای متداولی نظیر "مترجمان باید (نباید...)"، و غیره). به هر حال، چنین دستورالعملهای ترجمه‌ای و رهنمونهای مشابه بیشتر به صورت کلی صورتبندی شده‌اند و این حالت را القا می‌کنند که آنها در تمامی موارد قابل کاربرد هستند. ممکن است شکل گزیده‌ای از زبان مقصد برطبق قواعد نظام زبانی کاملاً صحیح باشد، اما این امر الزاماً بدین معنی نیست که متن، به‌عنوان یک کل، کارکرد ارتباطی خود در موقعیت و فرهنگ زبان مقصد را به‌خوبی برآورده می‌سازد. از آنجا که ما نه واژه‌ها و اشکال دستور زبانی، بلکه متونی با کارکردی خاص را ترجمه می‌کنیم، محدودیات رویکرد کوتاه‌بینانه زبانشناختی خیلی زود آشکار گردید، و اتخاذ دیدگاهها و رویکردهای زبانشناسی متنی^۱، (زیر) شاخه جدیدی از زبانشناسی (کاربردی)، در مطالعات ترجمه در دهه ۱۹۷۰ پیشرفت‌های منطقی به نظر می‌آمد. در این هنگام، قواعد متن، ژانر، و بافتار مورد توجه بیشتری قرار گرفتند.

هنجارها و عرفها در رویکرد زبانشناختی متنی

زبانشناسی متنی، متن را به‌عنوان واحد اصلی ارتباط، و در نتیجه به‌عنوان موضوع اصلی تحقیق خود معرفی می‌نماید. این بدین معناست که در مطالعات ترجمه، متن خود به‌عنوان واحد ترجمه در نظر گرفته می‌شود. در این هنگام تعریف ترجمه دیگر نه "فرآیند تبدیل رمز علامات زبانشناختی"، بلکه "بازآفرینی متن مبدأ" است و چنانچه از تعریف نیوبرت از ترجمه به‌عنوان "تولید متن مقصد تحت القای متن مبدأ" (نیوبرت، ۱۹۸۵:۱۸) برمی‌آید، کانون توجه از بازآفرینی معانی به آفرینش متن تغییر می‌یابد.

پیش‌فرض اصلی رویکردهای زبانشناختی درباره ترجمه این است که متون مبدأ و مقصد نه تنها در ساختار جملات -- که به‌وسیله نظامهای زبانشناختی مربوطه تعیین می‌گردند -- بلکه در قواعدی فرای مرزهای جمله نیز دارای اختلاف هستند. به عبارت دیگر، لازم است هنجارهای متن نیز به هنجارهای نظام زبانشناختی افزوده شوند (نیوبرت و شرو^۲، ۱۹۹۲:۲۲). بر اساس قواعد شناخته شده، می‌توان متنها را در قالب متن‌گونه‌ها^۳، ژانرها، و رده‌متنها طبقه بندی کرد. قواعد متن-گونه شناختی^۳ یا ژانر وابسته به فرهنگ هستند و ممکن است با گذشت زمان تغییر یابند، که این امر ژانر را با مطالعات ترجمه مرتبط می‌سازد. با مقایسه و توصیف نظام‌مند ژانرها در زبانهای مبدأ و مقصد، می‌توان الگوهایی برای متن-گونه‌ها، یا قالبهایی برای ژانرها ایجاد کرد. این قالبها را می‌توان به‌عنوان مدلهایی برای بازآفرینی متن مبدأ مطابق با عرفهای زبان مقصد مورد استفاده قرار داد. به عبارت دیگر، برای آفرینش متون مقصد مناسب لازم است مترجم از شباهتها و یا اختلافات بین-فرهنگی موجود در قواعد ژانرهای مبدأ و مقصد آگاهی داشته باشد.

با توجه به استدلال فوق، مقوله هنجار به معنای آگاهی از قواعد ژانر می‌باشد، یعنی؛ آگاهی از چگونگی تولید متن به‌عنوان نمونه‌ای از یک ژانر (یا متن-گونه) بر طبق هنجارها. هنجارها به انتظارات درباره ساختار یک متن خاص نیز می‌پردازند. بسیاری از محققان، در هنگام اشاره به متن و ژانر، ترجیح می‌دهند به‌جای اصطلاح "هنجار" از "عرف" صحبت به میان آورند (ریب و ورمیر، ۱۹۹۱:۱۷۸)، با این استدلال که هنجارها اغلب به معنی قوانینی

^۱ Text-types

^۲ Neubert & Shreve

^۳ Text-typological

هستند که عدم پیروی از آنها مجازات در پی خواهد داشت، اما عرفها اجباری نیستند و تنها نشانگر انتخابهای ارجح می‌باشند.

در سالهای اخیر، مطالعات روزافزونی، هم در سطح خرد^۱ و هم در سطح کلان^۲، عرفهای ژانر را از دیدگاه ترجمانی مورد بررسی قرار داده‌اند (برای مثال گوفریک، ۱۹۹۵ و مقالات موجود در تروسبورگ، ۱۹۹۷). شناسایی قالبهای ژانر برای تمرین ترجمه و آموزش مترجمان مفید است، اما دارای محدودیتهایی نیز می‌باشد. از طرفی، تمامی ژانرها کاملاً متعارف نیستند و، در نتیجه، ساختار آنها قابل پیش‌بینی نیست. از طرف دیگر، بخش عظیمی از متنهای حاوی عناصر پایدار و عناصر متغیر در کنار هم می‌باشند، که، چنانچه ولیس (۱۹۶۶:۲۱) خاطر نشان می‌سازد، مطالعات ترجمه زبانشناختی متنی باید در تلاشهای خود برای کشف قواعد ترجمه وابسته به متن-گونه مراقب آنها باشد. حاتم و میسون (۱۹۹۷) صریحاً موارد تخطی از هنجارها را در مدل متن-گونه شناختی خود می‌گنجانند. آنها چنین استدلال می‌کنند که متون بی نشان از هنجارها متابعت می‌کنند، یعنی؛ آنها در محدوده ژانری قابل شناسایی عمل می‌کنند. تخطی از هنجارها معمولاً ناشی از دلایل سبکی می‌باشند، و مترجمان باید قادر به شناسایی چنین انحرافات و مقابله با آنها باشند (حاتم و میسون، ۱۹۹۷:۵۴).

مقوله هم ارزی^۳

رویکردهای زبانشناختی و زبانشناختی متنی هر دو اهمیت زیادی به ایجاد روشهای ترجمه بهینه و تهیه رهنمودهایی برای ترجمه می‌دهند از نظر هر دو رویکرد، ترجمه دربرگیرنده رابطه خاصی میان متن (زبان) مبدأ و متن (زبان) مقصد می‌باشد. این رابطه بطور خاص هم ارزی نامیده می‌شود، گرچه تعاریف متعددی برای این مفهوم وجود دارد - که در اینجا همه آنها رد نمی‌شوند (برای مثال تعریف ارائه شده توسط هولز-مانتاری، ۱۹۸۴، همچنین ر. ک. هالورسن، ۱۹۹۷).

هنگامی که انتظار می‌رود که متن مقصد باید بازآفرینش وفادارانه‌ای از متن مبدأ باشد، آنگاه هم‌ارزی به‌عنوان "یکسانی" (معنا و یا شکل) تعریف می‌گردد. این "یکسانی" الزاماً به معنی "قابلیت تعویض پذیری مطلق و برگشت پذیری کامل" نیست، بلکه بیشتر "برابری در ارزش یا تناظر" مورد نظر است (ر. ک. اسنل هورنبای، ۱۳: ۱۹۸۸). برای مشخص کردن رابطه بین متن مبدأ و متن مقصد انواع مختلفی هم‌ارزی، برای مثال هم‌ارزی صوری^۴ و هم‌ارزی پویای^۵ نایدا (نایدا، ۱۹۶۴)، یا هم‌ارزی مصداقی، ضمنی، متن-هنجاری، کاربردی، و زیبایی‌شناختی صوری^۶ کولر (ر. ک. کولر، ۲۱۵: ۱۹۷۹) مطرح شده‌اند. در گذشته چنین استدلال می‌شد (و هنوز هم می‌شود) که لازم است، چنانچه درمقابل ترجمه (حقیقی) با اقتباس (کولر، ۱۹۷۹)، ترجمه معنایی با ترجمه ارتباطی (نیومارک، ۱۹۸۱)، و ترجمه نهان^۷ با عیان^۸ (هاوس، ۱۹۹۷) نیز مشهود است، ترجمه از سایر انواع متون اشتقاقی تمیز داده شود، و عنوان "ترجمه" تنها برای مواردی به کار رود که رابطه هم‌ارزی وجود داشته باشد.

در مورد نکته فوق هنوز هم اختلاف نظر وجود دارد، و این امر در بحثهای مطرح شده در همایش پیرامون "ترجمه و هنجارها"، که در ماه فوریه سال ۱۹۹۸ در دانشگاه آستون برگزار گردید، نیز مشهود است. رویکردهای کارکردگرا هم‌ارزی را رابطه‌ای ممکن در بین رابطه‌های دیگر می‌دانند (برای مثال ریس و ورمیر^۹، ۱۹۹۱).

^۱ Micro-level

^۲ Macro-level

^۳ Equivalence

^۴ Formal ^۵ Dynamic ^۶ Formal aesthetic ^۷ Covert ^۸ Overt ^۹ Reiss & Vermeer

مطالعات توصیفی ترجمه، که توری و هرمانز هر دو از بنیان‌گذاران آن هستند، به ترجمه به‌عنوان پیامد نوعی فعالیت رفتاری وابسته به بافت اجتماعی (توری، ۱۹۸۰)، یا "نوعی دستکاری متن مبدأ به منظوری خاص" (هرمانز، ۱۹۸۵:۱۱) می‌نگرد. توری با اظهار اینکه ترجمه هر متنی است که توسط اجتماعی فرضی به‌عنوان ترجمه انگاشته و پذیرفته شود کانون توجه بحث درباره "هنجارها" را تغییر داد. برای وی، ترجمه تنها برچسبی است که به رابطه‌ای ترجمانی که فرض می‌شود میان دو متن وجود دارد الصاق می‌گردد (توری، ۱۹۸۰: ۳۹-۶۵). این تغییر دیدگاه راه را برای ارزیابی مفهوم هم ارزی باز کرد، و حال می‌توانیم به دنبال شناسایی نوع رابطه ترجمانی موجود در موردی مشخص، و دلایل آنکه چرا آن نوع خاص و نه نوع دیگری وجود دارد باشیم. راه اصلی یافتن پاسخ این سؤالات درک مفهوم هنجارها (هنجارهای ترجمانی) است.

هنجارهای ترجمانی

هنجارها در یک اجتماع به‌عنوان معیارها و الگوهایی برای رفتار صحیح و مناسب و محصولات رفتاری صحیح و مناسب عمل می‌کنند. در حالی که رویکردهای زبانشناختی و زبانشناختی متنی (و همچنین تا حدودی رویکردهای عملکردگرا) بر محصول (یعنی متن مقصد) و هنجارهای زبانشناختی و عرفهای مربوط به ژانر که بر آن غالب هستند، تأکید دارند، توری هنجارها را به‌عنوان محور اصلی عمل و رویداد ترجمه معرفی می‌کند. هنجارها "مقوله‌ای برای بررسی توصیفی پدیده ترجمه" هستند (توری، ۱۹۸۰:۵۷)، یا به عبارت دقیقتر، آنها "ترجمه ارزشها یا عقاید کلی مشترک بین اعضای اجتماعی مشخص—درباره اینکه چه چیزی درست یا غلط، قابل پذیرش و یا غیرقابل پذیرش است— به صورت دستورالعملهای اجرایی خاص و قابل اجرا در موقعیتهای خاص" (توری، ۱۹۸۰:۵۱) می‌باشند. لذا، رفتار ترجمانی به‌عنوان رفتار اجتماعی در بافتار مورد مطالعه قرار می‌گیرد، و هنجارهای ترجمانی به‌عنوان محدودیتهای رفتاری درونی که دربردارنده ارزشهای مورد اشتراک یک اجتماع هستند، شناخته می‌شوند. بنابراین، تمامی تصمیم‌گیرها در فرایند ترجمه (غالباً یا منحصراً) تحت تأثیرنظامهای زبانشناختی مربوط به دو زبان انجام نمی‌گیرند، بلکه اصولاً بوسیله هنجارهای ترجمانی کنترل می‌شوند.

توری (۱۹۸۰:۵۳) سه نوع هنجار را تشریح می‌کند: (۱) هنجارهای مقدماتی^۱، که راهبردهای کلی ترجمه و انتخاب متون برای ترجمه را تعیین می‌کنند، (۲) هنجارهای آغازین^۲، که تصمیم مترجم برای پیروی از متن مبدأ یا از فرهنگ مقصد را از ابتدا مشخص می‌سازند، و (۳) هنجارهای عملیاتی^۳، که تصمیمات واقعی اتخاذ شده در حین عمل ترجمه را تحت کنترل دارند. اگر بپذیریم که هنجارها نقشی محوری در عمل ترجمه دارند، آنگاه لازم است ماهیت و کارکرد آنها به صورت نظام‌مندتری توضیح داده شود. در این امر به پرسشهایی از این قبیل پرداخته می‌شود: چگونه می‌توانیم اثبات کنیم که کدام مفهوم خاص کلی ترجمه در اجتماعی خاص در زمانی خاص متداول است؟ چگونه این مفهوم با دیگر مفاهیم کلی ترجمه که در زمانی دیگر و یا در جوامع دیگر معتبر بوده‌اند مقایسه می‌گردد؟ مراجع هنجارها چه کسانی هستند؟ چه کسانی در هنجارهای غالب تغییر به وجود آورده‌اند، و چرا این تغییرات پذیرفته شده‌اند؟ از آنجا که عمل ترجمه در زمان و مکانی خاص واقع می‌گردد، هر گونه پاسخی به این پرسشها مستلزم توصیف دقیق موقعیت و فرهنگی است که دارای چنین هنجارهایی می‌باشند. چنانچه هالورسن^۴ (۱۹۷۷:۲۱۶) اظهار می‌کند، "پیامد اتخاذ نظریه ترجمه مبتنی بر هنجارها آن است که

^۱ Preliminary Norms

^۲ Initial Norms

^۳ Operational Norms

^۴ Halverson

موضوع پژوهش رویکردهای توصیفی به توصیف قواعد رفتار ترجمانی (هنجارها) و نیز ویژگیهای موقعیتی یا فرهنگی که ممکن است روشنگر این قواعد باشند، تغییر می‌کند.^۱

در دو مقاله اصلی همایش آستون، توری و هرمانز - گرچه هر یک روشهای متفاوتی را برای ارائه مطلب و استدلال برگزیده‌اند - مثالهایی از رفتارهای ترجمه (یا مترجم) آورنده‌اند و آنها را از نظر مطابقت با هنجارها و یا عرفها تشریح کرده‌اند. هرمانز، در بحث درباره موردی تاریخی، یعنی ترجمه آثار بوئیوس^۱ توسط آدریانوس دو باک^۲ در سال ۱۶۵۳ میلادی، از مفهوم هنجار برای بررسی انتخابهای مترجم استفاده می‌کند. او چنین استدلال می‌کند که گزینه‌های انتخاب شده توسط مترجم در عین حال توجه را به گزینه‌های حذف شده نیز معطوف می‌کند، و بدین ترتیب می‌توان تأثیر متقابل بین واکنشهای مترجم و انتظارات، محدودیتها و فشارهای موجود در یک بافت اجتماعی را تشریح نمود. توری با مثال زدن سه ترجمه از داستان کوتاه "قاتلان" نوشته همینگوی به زبان عبری، به بررسی انتظارات درباره ماهیت و نقش ترجمه در یک جامعه، و در نتیجه به بررسی انتظارات درباره گزینه‌های مرجح می‌پردازد.

هنجارهای ترجمانی در دوره‌های مشخص و جامعه‌ای خاص حکمفرما می‌شوند، و انتخاب، تولید و دریافت ترجمه-ها را تحت کنترل خود درمی‌آورند. چسترمن^۳ (۱۹۹۳، ۱۹۹۷)، تحت تأثیر آثار توری و هرمانز، بین هنجارهای انتظار و هنجارهای حرفه‌ای تفاوت قائل می‌شود. هنجارهای انتظار به آنچه اجتماع زبان مقصد انتظار دارد ترجمه "از نظر مطابقت با دستور زبان، مقبولیت، تناسب، سبک، ساختار متنی، عرفهای پذیرفته شده گفتمان و مانند اینها" (چسترمن، ۱۷: ۱۹۹۳) مانند آن به نظر برسد اطلاق می‌گردند. "هنجارهای حرفه‌ای" روشها و راهبردهای قابل قبول در ترجمه را تعیین می‌کنند، و به سه گروه اصلی: هنجارهای مسئولیت پذیری^۴، هنجارهای ارتباطات^۵، و هنجارهای رابطه^۶ تقسیم می‌شوند.

بارتس^۷ (۱۹۸۷: ۱۷۶) معتقد است هنجار متشکل از دو بخش است: مضمون هنجار و قدرت هنجاری. مضمون هنجار "برداشت اجتماعی مشترک از آنچه صحیح است" می‌باشد، و چنانچه هرمانز در مقاله خود خاطرنشان می‌سازد، هنجارها و عرفها ارتباط نزدیکی با ارزشها دارند. ارزشهای حاکم بر یک جامعه روابط قدرتی در آن جامعه را منعکس می‌سازند. نتیجه این امر آن است که ترجمه هیچگاه نمی‌تواند عاری از ارزش باشد. ابهام و عدم شفافیت یا بی طرفی از خصوصیات ترجمه، به‌عنوان پدیده‌ای فرهنگی و تاریخی، می‌باشند. بر خلاف توری، هرمانز مخالف حفظ مفهوم هم ارزی در گفتمان درباره ترجمه است که بخش قابل توجهی از مباحث مطرح شده در همایش آستون را به خود اختصاص می‌دهد.

همانطور که پیشتر گفته شد، مفهوم هم‌ارزی نقش مهمی را در درک و شیوه برخورد با ترجمه ایفا می‌کند. پیم^۸ (۱۹۹۵) تمایز سودمندی بین نمای خارجی ترجمه (از دیدگاه مشتریان، یا خوانندگان ترجمه، که تصور می‌کنند ترجمه به معنی یکسان بودن است) و نمای داخلی ترجمه (بیشتر از دیدگاه محققان ترجمه، که می‌دانند ترجمه بسیار پیچیده تر است) قائل می‌شود. به دلیل این پیچیدگی، برخی از محققان ترجمه ترجیح می‌دهند از ترجمه به-عنوان بازنویسی، دستکاری متنی، یا اقتباس صحبت به میان آورند، و چنین استدلال می‌کنند که گستره اصطلاح "هم‌ارزی" حقیقتاً برای پوشش انواع فعالیتهایی که مترجمان انجام می‌دهند کافی نیست. اما اینکه در عمل دقیقاً چه

^۱ Boethius

^۲ Adrianus de Buck's

^۳ Chesterman

^۴ Accountability Norms

^۵ Communication Norms

^۶ Relation Norms

^۷ Pym

میزان و چه نوع بازنویسی تجویز می‌گردد و یا مجاز دانسته می‌شود به مفاهیم متداول ترجمه بستگی دارد. این امر ما را به موضوع قدرت هنجاری، و این مسئله که چه کسی توان تحمیل هنجارها را دارد رهنمون می‌سازد.

اگرچه هنجارها "با منع گزینه‌هایی خاص و پیشنهاد گزینه‌هایی دیگر، همانند محدودیت‌های رفتاری عمل می‌کنند" (هرمانز، ۱۹۹۱: ۶۱)، اما الگوها و رهنمودهایی برای رفتار صحیح نیز ارائه می‌کنند. هنجارها اغلب، تا آنجا که به هنجارهای زبانشناختی مربوط می‌شود، به صورت نهادینه وضع می‌گردند، برای مثال در کتابهای دستور زبان و لغت. در مطالعات ترجمه، محققان تلاش کرده‌اند، با در نظر داشتن اهدافی عملی (مخصوصاً آموزش)، قوانین و قواعد یا رهنمونهای هنجاری برای ترجمه وضع نمایند. منظور از چنین قواعدی تشریح قاعده‌های ترجمه و در عین حال پیش‌بینی ساختارهایی خاص (یعنی محدود ساختن انتخابها) است، و قالب معمول آنها به صورت "اگر - آنگاه"، یا "مترجمان باید، بایستی ..." می‌باشد. به هر حال، در این وضعیت برداشتی "تجویزی" از مفهوم "هنجاری" انجام می‌گیرد. متأسفانه، چنین برداشتی در اکثر کتابهای مرجع و راهنمای ترجمه نیز به چشم می‌خورد، برای مثال: ترجمه باید تفسیری وفادارانه از اثر به زبان انگلیسی باشد؛ ترجمه نه باید چیزی را از متن حذف کند و نه چیزی بدان بیافزاید مگر آنکه چنین تغییرات زبانی برای ترجمه اثر به انگلیسی ضروری باشد. (کتاب راهنمای مترجمان ادبی، ۱۹۹۱: ۱۶، نقل شده در ونوتی، ۱، ۱۹۹۵: ۳۱۰)

منظور از "هنجاری" به معنای "توصیفی" آن مطالعه خود هنجارها یا "محصولها، فرایندها یا رفتارهایی است که تصور می‌شود به وجود آورنده یا نماینده هنجارها باشند" (چسترمن، ۱۹۹۳: ۱۱). در دو مقاله اصلی همایش آستون نیز چنین برداشت توصیفی مورد نظر بوده است. به هر حال، ابهام موجود در اصطلاحات "هنجار" و "هنجاری" در گفتگوها و مباحث بین شرکت‌کنندگان در این همایش نیز کاملاً مشهود است.

توصیف ترجمه به عنوان رفتاری تابع هنجار در موقعیت اجتماعی، فرهنگی، و تاریخی، موجب مطرح شدن برخی مسائل می‌گردد. برای مثال، چگونه از هنجارها به متن می‌رسیم، و چگونه هنجارها را از روی خصوصیات متنی بازسازی می‌کنیم؟ بین الگوهای منظم در متون و هنجارها چه ارتباطی وجود دارد؟ چگونه مترجمان هنجارها را فرا می‌گیرند، آیا آنها مطابق هنجارها رفتار می‌کنند، آیا از رفتار تابع هنجار خود آگاه هستند؟ اگر مترجمان رفتاری هنجار-گریز نشان دهند چه اتفاقی خواهد افتاد؟ آیا مترجمان قدرت کافی برای معرفی یا تغییر هنجارها را دارند؟ آیا هنجارهای خاص ترجمه، و یا هنجارهایی کلیتر که بر رفتارهای ترجمانی نیز تأثیرگذار باشند در جامعه وجود دارند؟ نظریه‌های جامعه‌شناختی چه کمکی می‌توانند به درک هنجارها نمایند؟ آیا براستی هنجارها، به-عنوان واقعیتی اجتماعی، وجود دارند، یا تنها زایده تصورات ما هستند؟ آیا رفتار مترجمان حقیقتاً تحت کنترل هنجارها می‌باشد، یا آنکه مترجمان فعالانه به حفظ هنجارها می‌پردازند (ر.ک. سیمئونی، ۲، ۱۹۹۸).

اینها برخی از پرسشهایی هستند که در دو مقاله اصلی و مباحث همایش آستون مطرح شده‌اند و مورد بحث قرار گرفته‌اند. برخی از این پرسشها هنوز به طور کامل پاسخ داده نشده‌اند؛ و بحث در مورد بسیاری از آنها در آینده نیز ادامه خواهد داشت. بدون شک در نتیجه علاقه آکادمیک ما به پدیده‌های ترجمانی پرسشهای جدیدی نیز در آینده مطرح خواهد گردید.

^۱ Venuti

^۲ Simeoni

فهرست منابع:

- Bartsch, R. (۱۹۸۷) *Norms of Language*. London: Longman.
- Catford, J.C. (۱۹۶۵) *A Linguistic Theory of Translation. An Essay in Applied Linguistics*. London: Oxford University Press.
- Chesterman, A. (۱۹۹۳) From 'is' to 'ought': Laws, norms and strategies in translation studies. *Target* ۵, ۱-۲۰.
- Chesterman, A. (۱۹۹۷) *Memes of Translation: The Spread of Ideas in Translation Theory*. Amsterdam and Philadelphia: Benjamins.
- Friederich, W. (۱۹۶۹) *Technik des Übersetzens. Englisch und Deutsch*. Munich: Hueber.
- Göpferich, S. (۱۹۹۵) *Textsorten in Naturwissenschaft und Technik. Pragmatische Typologie—Kontrastierung—Translation*. Tübingen: Narr.
- Halverson, S. (۱۹۹۷) The concept of equivalence in translation studies: Much ado about something. *Target* ۹, ۲۰۷-۲۳.
- Hatim, B. and Mason, I. (۱۹۹۷) *The Translator as Communicator*. London: Routledge.
- Hermans, T. (ed.) (۱۹۸۵) *The Manipulation of Literature: Studies in Literary Translation*. London: Croom Helm.
- Hermans, T. (۱۹۹۱) Translational norms and correct translations. In K.M. van Leuven-Zwart and T. Naaijken (eds) *Translation Studies: The State of the Art* (pp. ۱۵۵-۶۹). Amsterdam: Rodopi.
- Holz-Mänttär, J. (۱۹۸۴) *Translatorisches Handeln. Theorie und Methode*. Helsinki: Suomalainen Tiedekatemia.
- House, J. (۱۹۷۷) *A Model for Translation Quality Assessment*. Tübingen: Narr.
- Koller, W. (۱۹۷۹) *Einführung in die Übersetzungswissenschaft*. Heidelberg: Quelle & Meyer.
- Neubert, A. (۱۹۸۵) *Text and Translation*. Leipzig: Enzyklopädie.
- Neubert, A. and Shreve, G. (۱۹۹۲) *Translation as Text*. Kent: Kent State University Press.
- Newmark, P. (۱۹۸۱) *Approaches to Translation*. Oxford: Pergamon.
- Newmark, P. (۱۹۸۸) *A Textbook of Translation*. London: Prentice Hall.
- Nida, E. (۱۹۶۴) *Toward a Science of Translating: With Special Reference to Principles and Procedures Involved in Bible Translating*. Leiden: E.J. Brill.
- Pym, A. (۱۹۹۵) European translation studies, une science qui derange, and why equivalence needn't be a dirty word. *TTR* ۸, ۱۵۳-۷۶.
- Reiß, K. and Vermeer, H.J. (۲۱۹۹۱) *Grundlegung einer allgemeinen Translationstheorie*. Tübingen: Niemeyer.
- Schäffner, C. (in press) Sprach- und Textnormen als Übersetzungsproblem aus sprachwissenschaftlicher Sicht. In A.P. Frank et al. (eds) *Übersetzung— Translation — Traduction. An International Handbook of Translation Studies*. Berlin: de Gruyter.
- Simeoni, D. (۱۹۹۸) The pivotal status of the translator's habitus. *Target* ۱۰, ۱-۲۹.
- Snell-Hornby, M. (۱۹۸۸) *Translation Studies. An Integrated Approach*. Amsterdam and Philadelphia: Benjamins.

- Toury, G. (۱۹۸۰) *In Search of a Theory of Translation*. Tel Aviv: The Porter Institute for Poetics and Semiotics.
- Toury, G. (۱۹۹۵) *Descriptive Translation Studies and Beyond*. Amsterdam and Philadelphia: Benjamins.
- Trosborg, A. (ed.) (۱۹۹۷) *Text Typology and Translation*. Amsterdam and Philadelphia: Benjamins.
- Vinay, J.-P. and Darbelnet, J. (۱۹۵۸) *Stylistique comparée du français et de l'anglais. Méthode de traduction*. Paris: Didier.
- Venuti L. (۱۹۹۵) *The Translator's Invisibility*. London: Routledge.
- Wilss, W (۱۹۹۶) *Knowledge and Skills in Translator Behavior*. Amsterdam and Philadelphia: Benjamins.

مجاز استعار

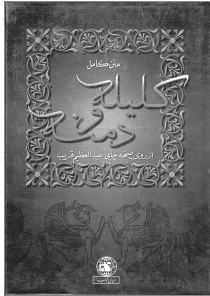
تصویر مجوز نشریه بنا به شیوه پیشنهاد شده از سوی بخش نشریات دانشجویی، در این شماره درج می‌شود.

(تصویر مجوز در متن اصلی آمده است. - ولی امکان تبدیل آن در فایل pdf نبود)

در آینه تاریخ

علی اکبر عابدیان

ابن مقفع (۱۴۲ - ۱۰۶ ه.ق) مترجمی توانمند

نویسنده از کلک چون خامه کرد نیشند آن نامه خسروی کليله به تازی شد از پهلوی به تازی همی بود تا گاه نصر گزارنده را پیش بنشانند بپیوست گویا پراکنده را	ز برزوی یک بر سر نامه کرد نبد آن زمان خط بجز پهلوی ... بدینسان که اکنون همی بشنوی بدانگه که شد در جهان شاه نصر همه نامه بر رودکی خوانند بسفت این چنین در آکنده را شاهنامه (گزارنده = مترجم)
--	---

هرچند اغلب مورخین اصل کليلة و دمنه را سانسکریت دانسته‌اند، اما محرز است که ایرانیان در **ترجمه** به فارسی بابهایی بر آن افزوده‌اند، در مقدمه کليلة ابن مقفع مسطور است: در زمان انوشیروان عادل، طبیب ایرانی موسوم به برزویه به امر انوشیروان به هندوستان رفته آن کتاب و بعضی کتب دیگر را به ایران آورد و به زبان پهلوی که زبان ادبی ایران در آن زمان بود **ترجمه** کرد.

ابن مقفع علاوه بر **ترجمه** این کتاب به عربی، دو کتاب آداب الکبیر، و ادب الصغیر را که ایرانیان در منطق و طب از یونانیان اقتباس کرده بودند نیز از پهلوی به عربی **ترجمه** کرد. کتاب الیتیمه که در میان شعرای عرب ضرب‌المثل فصاحت و بلاغت بود، اثر سترگ این اندیشمند ایرانی است. صاحب الفهرست کليلة و دمنه و الیتیمه را دو کتاب از پنج کتابی می‌داند که جمیع ادبا بر شیوایی آن اتفاق کرده‌اند. ابن مقفع در سن ۳۶ سالگی به دست امیر بصره به قتل رسید.

دو قرن بعد به امر امیر نصر بن احمد سامانی و وزیر باتدبیرش ابوالفضل محمد بلعمی **مترجمی** کليلة و دمنه‌ای را که ابن مقفع از پهلوی به عربی **ترجمه** کرده بود به فارسی می‌خواند و رودکی شاعر بلند آوازه فارسی آن را به نظم در می‌آورد. اثری که طی تاریخ در حمله بیگانگان به ایران از بین رفت و اکنون جز بخشی از آن در دست نیست. شعر فوق را فردوسی در باب بازنویسی این اثر سروده است.

منابع: - ابن الندیم، الفهرست، ترجمه: م. تجدد، انتشارات امیر کبیر، تهران: چاپ سوم، ۱۳۶۶
- نصرالله بن محمد بن عبدالحمید منشی، کليلة و دمنه، تصحیح و حواشی: عبدالعظیم قریب، انتشارات بوستان، تهران: چاپ یازدهم، ۱۳۷۴

وَعَلَّمَ الْبَسَان

نخستین ترجمه جمعی از قرآن کریم

نخستین **ترجمه** جمعی از قرآن کریم با تلاش گروهی از کارشناسان و مترجمان حوزه و دانشگاه چاپ و منتشر شد. به گزارش خبرگزاری مهر (۶/۶/۸۴) گروهی از نویسندگان و مترجمان حوزه و دانشگاه، طی ۵ سال فعالیت مستمر، این **ترجمه** را با بحث و مذاکرات بسیار ارائه کرده‌اند. این گروه، ۶۰۰ جلسه، معادل ۱۰ هزار ساعت، مذاکره داشته‌اند و در واقع برای هر صفحه از قرآن طی یک جلسه به بحث و گفتگو پرداخته‌اند تا دقیقترین و بهترین **ترجمه** را ارائه کنند. خط این قرآن، خط عثمان طاهای اصلاح شده است (خط جمهوری اسلامی که خط قرآنی آموزش و پرورش است) و انتشارات دارالذکر آن را منتشر کرده است. دکتر محمدعلی رضایی مدیر گروه قرآن پژوهی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی و یکی از کارشناسانی که در **ترجمه** فوق مشارکت داشته است، در مورد دلایل تهیه و تدوین این **ترجمه** گفته است: **ترجمه‌ای** که از تفکر، اندیشه و تخصص ۱۰ کارشناس بهره گرفته باشد، **ترجمه‌ای** است که کمترین ایراد بر آن وارد خواهد بود.

Translation Studies

Darbareye Tarjomeh
 (About Translation)
 Iranian Translation Studies Journal
 Volume 1, Number 1, Sep./Oct. 2005

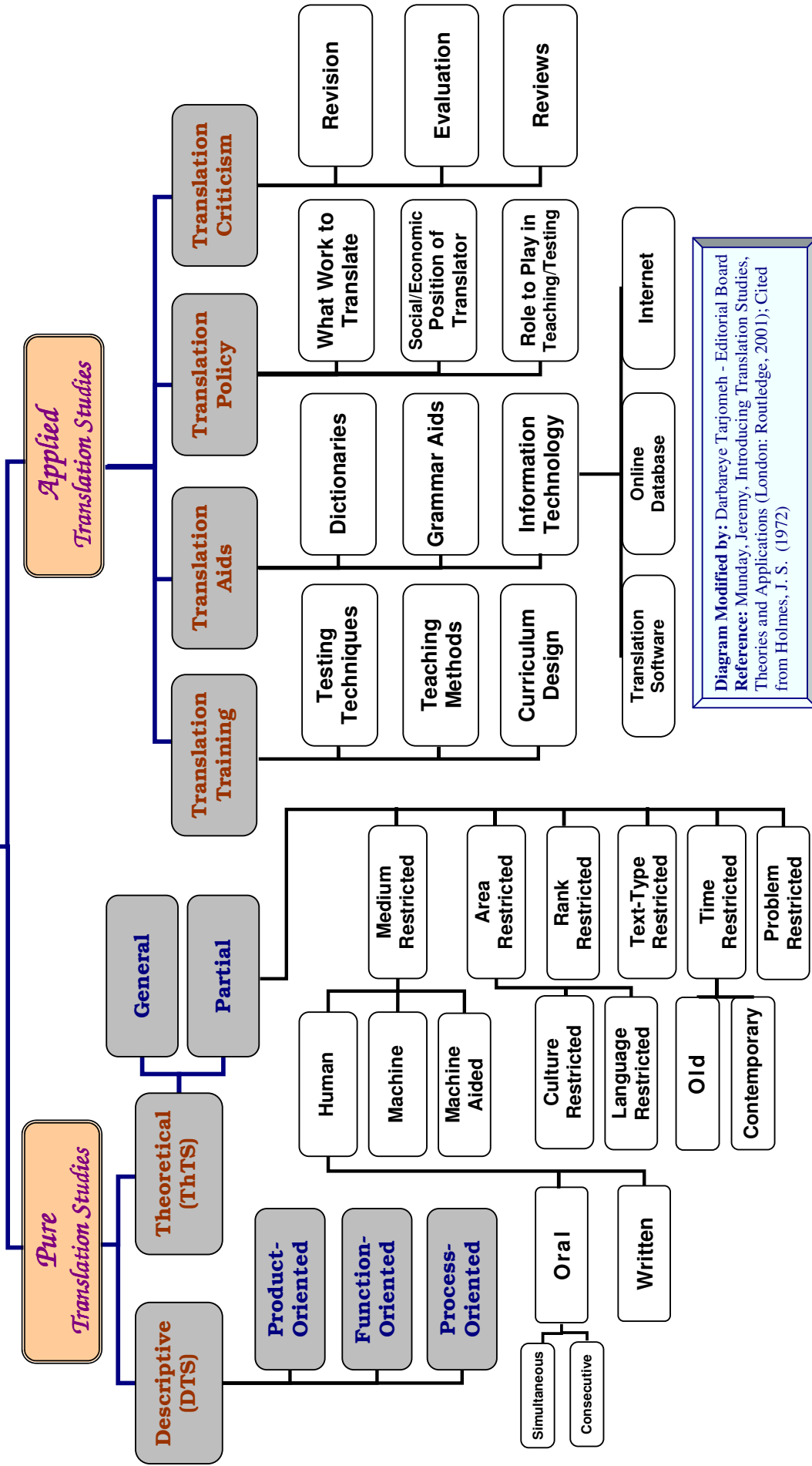

Diagram Modified by: Darbareye Tarjomeh - Editorial Board
Reference: Munday, Jeremy, *Introducing Translation Studies, Theories and Applications* (London: Routledge, 2001); Cited from Holmes, J. S. (1972)